

IKAM

RAISING AWARENESS AND BUILDING CAPACITY
on migration in Afghanistan, Iraq and Western Balkan

Upravljanje mešovitim migracionim tokovima i borba protiv trgovine ljudima

Dobre prakse sa Zapadnog Balkana i Austrije

April 2022.

International Centre for Migration Policy Development (ICMPD)

Gonzagagasse 1

A-1010 Vienna

www.icmpd.com

Međunarodni centar za razvoj migracione politike

Beč, Austrija, 2022

Autor: Biljana Lubarovska

Recenzija: Pierre Cazenave, Melita Gruevska-Graham, Admirrela Ancion, Manja Vitasović, Eva Kitzler

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove publikacije ne sme se reprodukovati, kopirati ili prenositi u bilo kom obliku ili na bilo koji način, elektronski ili mehanički, uključujući fotokopiju, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pronalaženje informacija, bez dozvole vlasnika autorskih prava.

Ovaj dokument je izrađen pod opštom koordinacijom i nadzorom ICMPD regionalne kancelarije za zapadni Balkan i Tursku u okviru projekta „Informacione mere i izgradnja kapaciteta o azilu, legalnoj i iregularnoj migraciji u Avganistanu, Iraku i Zapadnom Balkanu“ (IKAM). Projekat su finansirali EU AMIF i Vlada Austrije.

Informacije i stavovi izneti u ovoj studiji su autorovi i ne odražavaju nužno zvanično mišljenje partnera za finansiranje i ICMPD-a.

PRIZNANJA

Izveštaj „Dobre prakse sa Zapadnog Balkana i Austrije – Upravljanje mešovitim migracionim tokovima i suzbijanje trgovine ljudima” je napravljen u okviru ICMPD projekta „Informacione mere i izgradnja kapaciteta o azilu, legalnoj i iregularnoj migraciji u Avganistanu, Irak i Zapadnog Balkana (IKAM)”. Projekat finansiraju AMIF fond Evropske unije i Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Austrije. IKAM je implementirao tim ICMPD-a za Zapadni Balkan i Tursku sa kancelarijama u Sarajevu (Bosna i Hercegovina), Beogradu (Srbija) i Skoplju (Severna Makedonija), tim ICMPD-ovog Puta svile u Kabulu (Avganistan), Bagdadu (Irak) i Beč (Austrija), ICMPD Program za borbu protiv trgovine ljudima (Beč) i ICMPD istraživačka jedinica (Beč).

Cilj ovog izveštaja je da pruži pregled nekih od dobrih praksi u upravljanju mešovitim migracionim tokovima i prevenciji i borbi protiv trgovine ljudima na Zapadnom Balkanu. Praksa se prikuplja u saradnji sa glavnim zainteresovanim stranama, kao što su predstavnici vlasti na Zapadnom Balkanu, posebno u Severnoj Makedoniji i Srbiji, ali i u Bosni i Hercegovini i Austriji, akademskim institucijama, organizacijama civilnog društva i raznim stručnjacima iz regiona Zapadnog Balkana. Navedena lista praksi nije iscrpna i mnoge druge dobre prakse mogu se identifikovati u opsežnijem istraživanju.

Izveštaj je pripremila Biljana Lubarovska, ekspert za zaštitu, uz stručne savete Pjera Kazenava, specijaliste za borbu protiv trgovine ljudima u ICMPD programu za borbu protiv trgovine ljudima, i Melite Gruevske-Graham, šefa ICMPD programa za borbu protiv trgovine ljudima, i uz podršku Regionalna kancelarija ICMPD-a za Zapadni Balkan i Tursku (Admirela Ancion, menadžerka projekta IKAM-a za zapadni Balkan, Asmir Kedić i Manja Vitasović, projektni službenici i Enisa Musai, asistent na projektu, kao i Eva Kitzler, portfolio menadžer).

ICMPD je zahvalan svim zainteresovanim stranama i partnerima koji su saradivali u prikupljanju dobrih praksi i svim partnerskim institucijama i organizacijama na pružanju vrednih informacija u vezi sa različitim oblastima obuhvaćenim ovim izveštajem.

Ovaj izveštaj je dostupan na engleskom, nemačkom, bosanskom, crnogorskom i srpskom, kao i na albanskom i makedonskom jeziku u nadi da će biti koristan vodič za one koji prve odgovore u suočavanju sa trgovinom ljudima i mešovitim migracionim tokovima.

PREGLED SADRŽAJA

Priznanja.....	4
SKRAĆENICE	6
REČNIK KLJUČNIH POJMOVA	7
REZIME POSLOVNOG PLANA.....	9
POGLAVLJE 1: UVOD	11
Osnovne informacije	11
O izveštaju	14
POGLAVLJE 4: NALAZI	17
Regulatorni okvir	18
Pružanje usluga	20
Saradnja i koordinacija	32
Razvoj kapaciteta	43
POGLAVLJE 5: ZAKLJUČCI I PREPORUKE.....	51
ANEKSI.....	54
Aneks 1: Korišćeni resursi	54
Aneks 2: Izveštaji sa radionica.....	58

SKRAĆENICE

BH	Bosna i Hercegovina
OCD	Organizacije civilnog društva
CSR	Centar za socijalni rad
EASO	Evropska kancelarija za podršku azilu
ICMPD	Međunarodni centar za razvoj migracione politike
MRSP	Ministarstvo za rad i socijalna pitanja
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
MYLA	Makedonsko udruženje mladih pravnika
MoR	Memorandum o razumevanju
NVO	Nevladine organizacije
NRM	Nacionalni mehanizam za upućivanje
OG	Open Gate/La Strada
PO	Tužilaštva
RMT	Regionalni timovi za praćenje
SOP	Standardne operativne procedure
TLJB	Trgovina ljudskim bićima
ZB	Zapadni Balkan

REČNIK KLJUČNIH POJMOVA

Sve osim jedne od definicija predstavljenih u ovom odeljku potiču iz Glavnog rečnika pojmova UNHCR-a.¹

Azil: Davanje zaštite od strane države, na svojoj teritoriji, licima van zemlje njihovog državljanstva ili uobičajenog boravišta, koja beže od progona ili ozbiljne povrede ili iz drugih razloga. Azil obuhvata niz elemenata, uključujući zaštitu od proterivanja, dozvolu ostanka na teritoriji zemlje azila, humane standarde tretmana i pristup trajnim rešenjima.

Zemlja tranzita: Zemlja kroz koju osoba ili grupa osoba putuje, eventualno uključujući privremeno naselje, na putu do date zemlje odredišta.

Neregularno kretanje: Prekogranično kretanje koje se odvija van regulatornih normi zemalja porekla, tranzita i odredišta. Termin se pretežno koristi iz perspektive zemalja domaćina kada se odnosi na neovlašćeni ulazak i/ili boravak u zemlji.

Masovni priliv: Situacija raseljenja koja može, između ostalog, imati neke ili sve od sledećih karakteristika: (i) značajan broj ljudi koji dolazi preko međunarodne granice; (ii) brza stopa dolaska; (iii) neadekvatan kapacitet apsorpcije ili odgovora u državama domaćinima, posebno tokom vanrednog stanja; (iv) pojedinačne procedure azila, tamo gde postoje, koje ne mogu da se bave procenom tako velikih brojeva.

Migranti u neregularnoj situaciji: Migrant koji zbog neovlašćenog ulaska, kršenja uslova za ulazak, isteka vize ili dozvole boravka, ili nepoštovanja naloga za proterivanje, nema zakonsku dozvolu da ostane u zemlji domaćinu.

Upravljanje migracijama: Upravljanje i implementacija čitavog skupa aktivnosti, prvenstveno od strane država u okviru nacionalnih sistema ili kroz bilateralnu i multilateralnu saradnju, koje se tiču svih aspekata migracije i uključivanja (mejnstriminga) pitanja migracije u javne politike. Pojam se odnosi na planirane pristupe implementaciji i operacionalizaciji političkih, zakonodavnih i administrativnih okvira, koje su razvile institucije zadužene za migracije.

Mešovito kretanje (ili mešovita migracija): Odnosi se na ljude u pokretu, koji uglavnom putuju na neregularan način, istim rutama, koristeći ista prevozna sredstva, ali iz različitih razloga. Ljudi koji putuju kao deo mešovitih kretanja imaju različite potrebe i mogu uključivati tražioce azila, izbeglice, osobe bez državljanstva, žrtve trgovine ljudima, decu bez pratnje ili razdvojenu decu i migrante u neregularnoj situaciji. Mešovita kretanja su često složena i mogu predstavljati izazove za sve uključene aktere.

Mešoviti migracioni tok: Može se definisati kao migracioni tok sastavljen od migranata sa različitim potrebama zaštite i motivacijama. Stoga bi to moglo da obuhvati izbeglice, podnosiocima zahteva za azil, migrante, ljude kojima se trgovalo, krijumčarene migrante i decu bez pratnje. Potrebe za zaštitu, status i motivacija ovih ljudi mogu se promeniti u zavisnosti od faze putovanja u zemlji porekla, tranzita ili odredišta i ne moraju nužno biti u skladu sa pravnim statusom koji imaju u zemlji. Konačno, ciljna destinacija ljudi u mešovitim migracionim tokovima može se promeniti na osnovu mogućnosti koje su im na raspolaganju ili opasnosti u određenim geografskim područjima. Stoga se u ovoj studiji svi ljudi koji putuju mešovitim migracionim tokovima nazivaju **ljudima u pokretu**.²

¹ UNHCR-ov Glavni rečnik pojmova je dostupan [ovde](#).

² Definicija mešovitih migracionih tokova dolazi iz ICMPD studije iz 2019. "The Strength to Carry On", dostupna [ovde](#).

Nacionalni mehanizam za upućivanje: Okvir saradnje kroz koji državni akteri ispunjavaju svoje obaveze zaštite i promocije ljudskih prava ljudi kojima se trgovalo, koordinirajući svoje napore u strateškom partnerstvu sa civilnim društvom. Osnovni ciljevi NRM-a su da obezbedi poštovanje ljudskih prava ljudi kojima se trgovalo i da omogući efikasan način za upućivanje žrtava trgovine ljudima službama.

Potencijalna žrtva trgovine ljudima: Potencijalne žrtve su ljudi kojima se još nije trgovalo, ali su zbog svoje ranjivosti ili drugih okolnosti u opasnosti od trgovine ljudima. Pretpostavljena žrtva je osoba čije okolnosti ukazuju da je možda bila predmet trgovine ljudima, ali još uvek nije doneta konačna odluka, možda do dalje istrage. U međuvremenu ih treba tretirati kao žrtvu i odmah im pružiti zaštitu i pomoć.

Trgovina ljudskim bićima: vrbovanje, prevoz, transfer, skrivanje ili primanje osoba, putem pretnje ili upotrebe sile ili drugih oblika prinude, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe moći ili položaja ranjivosti ili davanja ili primanja plaćanja ili beneficija za iznudu pristanka osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom u svrhu eksploatacije. Takva eksploatacija uključuje, u najmanju ruku, eksploataciju prostitucije drugih ili druge oblike seksualne eksploatacije, prinudni rad ili usluge, ropstvo ili prakse slične ropstvu, sluganstvo ili vađenje organa.

Žrtve trgovine ljudima: Svaka osoba koja je predmet krivičnog dela trgovine ljudima.

Ranjivost: Ograničeni kapaciteti da se izbegne, odupre, nosi sa, ili oporavi od štete. Ovaj ograničeni kapacitet je rezultat jedinstvene interakcije pojedinca, domaćinstva, zajednice i strukturnih karakteristika i uslova. *Napomena: Ranjivost podrazumeva izloženost i podložnost nekom obliku štete, koja može imati različite oblike (uključujući ekonomske poteškoće, krizu i katastrofu, diskriminaciju, nasilje ili kršenje ljudskih prava). Među grupama koje su najpodložnije šteti su deca, stariji, osobe sa invaliditetom, etničke ili verske manjine i osobe diverzitetnog pola, seksualne orijentacije i rodnog identiteta.*

REZIME POSLOVNOG PLANA

Ovaj izveštaj opisuje dobre prakse kao odgovor na upravljanje mešovitim migracionim tokovima, i identifikaciju i upućivanje žrtava trgovine ljudima, u kontekstu mešoviti migracija. Izveštaj ima za cilj da pomogne u stvaranju regionalnog znanja, ohrabri i pomogne kreatorima politika, praktičarima i civilnom društvu na Zapadnom Balkanu da uče jedni od drugih, nadovezuju se na postojeće znanje i iskustvo i koriste ih za poboljšanje vlastitog odgovora.

Geografski, izveštaj posebno cilja na Zapadni Balkan i Austriju. Međutim, metodologija i pristup korišćeni u ovom izveštaju, mogu se replicirati u različitim regionima dok su prakse prenosive i mogu se koristiti u različitim kontekstima kada se radi o mešovitim migracionim tokovima s jedne strane, i identifikaciji žrtava trgovine ljudima u okviru mešoviti migracija, s druge strane.

Tokom procene identifikovano je ukupno četrnaest dobrih praksi koje su sprovedene u periodu od 2015. do 2020. godine u Austriji, Bosni i Hercegovini, Severnoj Makedoniji i Srbiji. Pre ovog izveštaja dokumentovan je manji deo ovih dobrih praksi što sprečava razmenu i transfer znanja stečenog primenom tih praksi. Da bi se to izbeglo, izveštaj ima za cilj da dokumentuje proces razvoja i implementacije prakse.

Prakse

Sledeće prakse – strukturirane u četiri klastera – predstavljene su u ovom izveštaju:

- U okviru **regulatornog okvira**, praksa opisuje kako vlada može koristiti zakon ili izvršnu vlast kao instrumente za pružanje odgovora na situacije masovnog priliva.

Dokumentovana praksa:

1. Pravo na legalan boravak od 72 sata (Severna Makedonija i Srbija)

- U okviru **pružanja usluga**, odabrane prakse se fokusiraju na usluge za ljude u mešoviti migracijama, ili žrtve i/ili potencijalne žrtve trgovine ljudima. Prakse pokazuju modele saradnje koji poboljšavaju efikasnost u pružanju usluga, opisuju dinamične i proaktivne praktičare, koji dopiru do lokalnih zajednica, grade poverenje i identifikuju one kojima je potrebna podrška, i pokazuju primer inkluzivnih vlada koje diverzifikuju usluge.

Dokumentovane prakse:

2. Mobilni timovi doprinose identifikaciji TLJB (Severna Makedonija)
3. OCD podržavaju policiju u registraciji ljudi koji prelaze granicu (Severna Makedonija)
4. Licenciranje OCD za pružanje usluga (Srbija)
5. OCD rade u prihvatnim i tranzitnim centrima (Severna Makedonija)
6. Model socijalnog rada u vanrednim situacijama (Severna Makedonija)

- U okviru **saradnje i koordinacije**, prakse opisuju kako različite institucije i organizacije saraduju u radu sa žrtvama i/ili potencijalnim žrtvama trgovine ljudima. Prakse pokazuju pristup usredsređen na žrtve u policijskoj istrazi, kako izgraditi pristupačniji nacionalni mehanizam za upućivanje, opisuje partnerstvo koje oblikuje politiku i zakonodavstvo, transnacionalnu saradnju koja omogućava bolju podršku žrtvama i kako više ljudskih resursa i lokalnog prisustva može dovesti do povećanog broja identifikovanih žrtava TLJB.

Dokumentovane prakse:

7. Restrukturiranje nacionalnog mehanizma za upućivanje zasnovano na podacima (Bosna i Hercegovina)
  8. Vlada i OCD formiraju partnerstvo (Severna Makedonija)
  9. Transnacionalna saradnja OCD (Srbija i Austrija)
  10. Zajednički naponi policije i OCD kako bi identifikovali i podržali žrtve trgovine ljudima (Austrija)
  11. Nacionalne policijske operativne grupe podržavaju rane napore za identifikaciju TLJB (Severna Makedonija)
- U okviru **razvoja kapaciteta**, odabrane prakse opisuju kontinuirano učenje kao način da se uhvati korak sa promenljivim kontekstima, zakonima ili izgradnjom znanja/veština osoblja, i da se stvori institucionalizovan sistem obuke koji koristi dostupnu nacionalnu ekspertizu.

Dokumentovane prakse:

12. Škole opremljene za identifikaciju potencijalnih žrtava među školskom populacijom (Severna Makedonija)
13. Komesarijat podržava učenje i kontinuirani razvoj osoblja (Srbija)
14. Kontinuirana obuka o procesu azila za sve policijske službenike koji rade na azilu (Severna Makedonija)

Preporuke

- Dokumentujte proces razvoja i implementacije prakse. Koristite te informacije za učenje i razmenu znanja, ili da lobirate/zastupate institucionalizaciju prakse u okviru državnog sistema odgovora.
- Stvorite pravni osnov za saradnju između OCD i državnih institucija, kako bi se obezbedila jasnoća u podeli uloga i odgovornosti, kao i sigurnost u funkcionisanju takvih partnerstava.
- Razvijte plan o tome kako će se praksa održati i uključiti analizu svih resursa koji su potrebni za uspostavljanje i održavanje takve prakse, uključujući trenutne jazove u dostupnosti resursa i način na koji će ti resursi biti obezbeđeni.
- Ugovor između državne institucije i OCD o ustupanju državnih usluga OCD-u treba da sadrži i finansijsku uplatu za pokrivanje troškova pružanja usluga.
- Uspostavite sistem za podršku identifikaciji žrtava trgovine ljudima u okviru mešovitih migracionih tokova. Sistem treba biti kulturološki senzitan, da cilja na stanovništvo koje se kreće i da uključi prekograničnu komponentu kako bi povezo pružanje usluga u različitim državama.
- Prilagodite zakonom propisane sisteme identifikacije žrtava kako bi bili brži u proceni i pružanju pomoći potencijalnim žrtvama trgovine ljudima među ljudima u pokretu. Iskombinujte to sa izgradnjom kapaciteta OCD u pripremi čvrstih izveštaja o slučajevima kako bi se pomoglo državi u naporima identifikacije.
- Uspostavite sistem kontinuirane edukacije i obuke osoblja u institucijama nadležnim za obuku i podučavanje relevantnog osoblja javne administracije.
- Unapredite državni sistem prikupljanja podataka kako bi se obezbedili jedinstveni i tačni podaci o identifikaciji žrtava TLJB. Procenite kako državne institucije prikupljaju, upoređuju, analiziraju i distribuiraju podatke o TLJB, kako je upravljanje podacima regulisano i implementirano i koje se definicije i indikatori koriste. Fokusirajte se na rešavanje jazova u dostupnosti, adekvatnosti i kvalitetu podataka.

POGLAVLJE 1: UVOD

OSNOVNE INFORMACIJE

Zapadni Balkan je region koji se nalazi na pragu Evropske unije, a čine ga Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo¹, Crna Gora, Severna Makedonija i Srbija. Region ima ukupno skoro 18 miliona ljudi. Jedan od sveobuhvatnih prioriteta za sve ekonomije u regionu i ključni pokretač reformi je proces integracije u Evropsku uniju.

Mešovita migracija

Tokom proteklih nekoliko godina, takozvana „zapadnobalkanska ruta“ postala je jedna od glavnih migracionih ruta ka EU, počevši od Turske do Grčke, pa preko Balkana do srednje Evrope. Kao rezultat toga, Zapadni Balkan se suočio sa velikim brojem ljudi u pokretu koji dolaze iz zemalja van Evrope i prolaze kroz region. U leto 2015. godine, tokovi kroz region su dramatično porasli sve do potpisivanja sporazuma između EU i Turske u martu 2016. To je dovelo do novih graničnih ograničenja koje su uvele Mađarska, Hrvatska, Srbija i Severna Makedonija. Zvanično „zatvaranje“ rute u martu 2016. značajno je smanjilo protok ljudi u pokretu, a da ih nije u potpunosti zaustavilo. U 2020. zapadnobalkanska migraciona ruta³ ostala je jedna od najprometnijih u Evropu, sa blizu 100.000 registrovanih novih dolazaka širom regiona Zapadnog Balkana.⁴

Danas je Zapadni Balkan uglavnom tranzitna zona za ljude u pokretu sa Bliskog istoka, zapadne i južne Azije i Afrike sa ciljem da stignu do zapadne i severne Evrope. Do kraja jula 2021, procenjuje se da je u regionu ostalo 10.812 izbeglica, migranata i tražilaca azila. Najmanji broj ima Severna Makedonija (117), sa sličnim brojevima na Kosovo¹ (202), Crnoj Gori (170) i Albaniji (160). Ogromna većina je u Bosni i Hercegovini (5.462) i Srbiji (4.701), na granici sa Hrvatskom.⁵

U poslednjoj deceniji, zainteresovane strane sa Zapadnog Balkana radile su na unapređenju **pravnih i strateških okvira**, regulisanju tretmana stranaca i međunarodne zaštite. Pravni i politički okvir o ulasku, ostajanju, boravku i izlasku stranaca uglavnom je oblikovan pravnim okvirima koji regulišu tretman stranaca, graničnu kontrolu, a, u određenoj meri se odnosi i na zakone koji regulišu međunarodnu zaštitu.⁶ Donošenje nacionalnih strateških dokumenata sa pratećim planovima akcije odvija se u kontinuitetu. Ove promene imaju za cilj borbu protiv neregularnih migracija, integrisano upravljanje granicom, borbu protiv trgovine ljudima itd., i daju uvid u strateški kurs kojim ide sistem upravljanja migracijama. Potpisani su i ratifikovani skoro svi relevantni međunarodni i regionalni dokumenti koji se odnose na tretman različitih kategorija migranata i izbeglica.

Većina **institucija** je uspostavljeno na centralnom nivou, dok vlasti na lokalnom nivou imaju ograničene nadležnosti u pogledu upravljanja migracijama. Centralnu ulogu u upravljanju migracijama imaju odgovarajuća ministarstva zadužena za unutrašnje poslove/bezbednost, u okviru kojih rade različiti sektori kao što su granična kontrola, azil, centri za azil. Pored ovih ministarstava, ulogu imaju i ministarstva za socijalna pitanja, posebno za zaštitu ranjivih grupa, uključujući decu bez

³ Zapadnobalkansku rutu treba shvatiti kao rutu koja se sastoji od dve rute: jedna ruta vodi iz Severne Makedonije preko Srbije u Mađarsku, a druga iz Severne Makedonije, zatim Srbije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske i završava se u Sloveniji.

⁴ <https://data2.unhcr.org/en/dataviz/103?sv=41&geo=0>

⁵ Mixed Migration Center (2021), Mixed Migration Review 2021

⁶ ICMPD (2020), *An assessment of the migration situation in the Western Balkans and the implications of COVID-19 on migration management*

¹Sve reference na Kosovo u ovom dokumentu treba shvatiti u kontekstu rezolucije Ujedinjenih nacija 1244 (1999.)

pratnje i razdvojenju decu. Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa ima nadležnost za postupanje sa migrantima u zatvoru i pritvoru (za one kojima je izrečena sudska kazna).

Postoje brojne **organizacije civilnog društva** koje pružaju različite oblike direktne pomoći i podrške, sprovodeći aktivnosti usmerene na istraživanje, izgradnju kapaciteta, razvoj politika i direktno pružanje usluga.

Trgovina ljudskim bićima

Tokom protekle decenije, region Zapadnog Balkana viđen je kao region porekla, tranzita i odredišta za trgovinu ljudskim bićima (TLJB) koja uglavnom uključuje žene i devojke kojima se trguje radi seksualne eksploatacije. U 2020. godini u ZB je bilo 289 identifikovanih žrtava TLJB. Žrtve su uglavnom bili državljani, sa izuzetkom Crne Gore gde su 83 odsto identifikovanih žrtava TLJB bili strani državljani.⁷ Drugi oblici TLJB su prisutni, ali se retko prepoznaju. Na primer, u Severnoj Makedoniji postoje slučajevi u kojima se prisilni brakovi ne smatraju štetnom tradicionalnom praksom ili mogućim oblikom trgovine, već „tradicionalnim“ pitanjem.⁸

Svakodnevni izazov na Zapadnom Balkanu je **identifikacija žrtava trgovine ljudima**, kao i potencijalnih žrtava trgovine ljudima. Promenljiva priroda tržišta komercijalnog seksa i opadajuće brojke osuđenih za trgovinu ljudima u regionu ukazuje na potrebu prilagođavanja indikatora za identifikaciju i istragu takvih slučajeva. Zbog povećanog broja žena koje traže prihod na tržištu komercijalnog seksa⁹, manja je potreba za prinudom ili nasiljem da bi se vrbovale žrtve trgovine ljudima, što može uticati na otkrivanje i gonjenje krivičnih dela trgovine ljudima. Žrtve trgovine ljudima i dalje prijavljuju brutalne taktike kontrole, koje trgovci ljudima mogu koristiti kada žene odluče da prestanu da se bave komercijalnim seksom.¹⁰ Nedostatak pristupa usredsređenog na žrtve u procesuiranju slučajeva dovodi do moguće ponovne viktimizacije od strane državnog sistema. U nekim slučajevima, tužioci ili sudije teže da podnose slabije optužbe, klasifikuju krivično delo kao „manje“ ili izreknu blage kazne. Ovo može sprečiti identifikaciju i pristup pravdi za žrtve i opet može dovesti do ponovne viktimizacije.¹¹ Zvanična identifikacija slučajeva trgovine među ljudima koji putuju ovim rutama je ograničena i malo je verovatno da će odslikati stvarnu rasprostranjenost. Na primer, kao deo ICMPD studije iz 2009. godine, identifikovano je ukupno 69 potencijalnih slučajeva trgovine ljudima koji uključuju jednu ili više potencijalnih žrtava.¹² Oni koji su identifikovani duž balkanske rute su uglavnom iz Pakistana, Avganistana i Sirije, najčešće dečaci i muškarci.¹³

Zapadni Balkan je uložio značajne napore u razvoj **pravnog i strateškog okvira** za borbu protiv trgovine ljudima, uključujući i nastojanje da svoje zakonodavstvo dodatno uskladi sa normama i standardima EU za borbu protiv trgovine ljudima¹⁴. U kontinuitetu, region je unapredio ili ojačao pravnu zaštitu i približio je međunarodnim standardima. Svi su razvili strategije za borbu protiv trgovine ljudima upotpunjene planovima akcije. Postoje i zakonom uspostavljene standardne operativne procedure koje uključuju indikatore i smernice za podršku identifikaciji i upućivanju ljudi kojima se trgovalo. Oni su uspostavljeni i na nacionalnom i na transnacionalnom nivou.

⁷ ICMPD internal document

⁸ ICMPD (2019) The Strength to Carry On

⁹ UNODC (2020) Measuring Organized Crime in the Western Balkans

¹⁰ UNODC (2020) Measuring Organized Crime in the Western Balkans

¹¹ IOM (2018) Enhancing Counter Trafficking in Crises in the Western Balkans

¹² ICMPD (2019) The Strength to Carry On

¹³ ICMPD (2019) The Strength to Carry On

¹⁴ ICMPD (2021), Beyond Joint Actions: Towards Integrated Anti Trafficking Responses Between EU Member States and the Western Balkans, available [here](#)

Mnogo napora je uloženo u izgradnju **institucionalnih okvira** za suzbijanje trgovine ljudima i pružanje podrške žrtvama. Institucionalni odgovori uglavnom uključuju različite sektore/odeljenja u okviru pet ključnih ministarstava koja upravljaju pitanjima pravosuđa, policije, socijalnih pitanja, zdravstva i obrazovanja. Postoje nacionalni mehanizmi za upućivanje, koji služe kao okvir za identifikaciju i upućivanje žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima. Širom regiona postoje nacionalni koordinatori za borbu protiv trgovine ljudskim bićima, osnovani sa ciljem koordinacije odgovora države na suzbijanje trgovine ljudima i olakšavanja bolje saradnje između različitih državnih i lokalnih institucija i organizacija.

Postoje brojne **organizacije civilnog društva** (OCD) koje rade u partnerstvu sa državnim institucijama u oblasti pružanju usluga. Finansiranje OCD uglavnom dolazi od međunarodnih organizacija/donatora, a deo sredstava dolazi iz državnog budžeta. OCD pružaju usluge prevencije, zaštite, zdravlja, obrazovanja i socijalne zaštite. Uloga OCD je takođe da prikupljaju i šire informacije, edukuju građane i kreatora politika, zastupaju i lobiraju, podržavaju učešće građana, daju doprinos u razvoju politike, praćenja i nadzora. Širom regiona postoje skloništa za žrtve trgovine ljudima i potencijalne žrtve koja vode OCD.

Trgovina ljudima u odnosu na migraciju

Postoje mnogi pokazatelji trgovine ljudima među ljudima koji koriste migracione rute ka Evropi, uključujući „zapadnobalkansku rutu“. Rute kojima ljudi u pokretu moraju da idu, postaju opasniji kako migracione politike zemalja duž rute i destinacije postaju restriktivnije. Posledice rata i potreba da se odsele od svojih domova i traže prilike u nedostatku alternative u svojim zajednicama porekla, dovode ljude u situaciju povećane ranjivosti na trgovinu ljudima, što je u nekim slučajevima rezultiralo stvarnim slučajevima trgovine ljudima. Na rutama, trgovci iskorištavaju ranjivost ljudi kako bi ih eksploatirali dok su u tranzitu ili kada stignu na svoje konačno odredište, uključujući za seksualnu eksploataciju, radnu eksploataciju, eksploataciju u prisilnim kriminalnim aktivnostima, prisilne brakove itd. Ovo se, međutim, nije manifestovalo kod vlasti značajnim povećanjem identifikovanja trgovine ljudima u kontekstu mešoviti migracija i humanitarnih kriza. Većina slučajeva trgovine među ljudima u pokretu nije identifikovana, a žrtve trgovine ljudima retko prijavljuju svoj slučaj i traže pomoć. Izazovi u identifikaciji žrtava trgovine ljudima duž „zapadnobalkanske rute“ bili su brojni. Prvo, došlo je do masovnog i brzog tranzitnog kretanja ljudi u pokretu, što je učinilo procenu ranjivosti ili specifičnih aspekata koji ukazuju na trgovinu ljudima teškom do nemogućom. Drugo, izuzetno veliki broj ranjivih ljudi koji dolaze iz različitih zemalja i kulturnih sredina, govore mnogo različitih jezika, dodatno je zakomplikovao napore u identifikaciji. Treće, nedostatak kapaciteta i alata među državnim vlastima i OCD za identifikaciju potencijalnih žrtava trgovine ljudima među ljudima u pokretu. Konačno, mali broj identifikacija je takođe posledica nedostatka harmonizacije i inkorporacije procedura za borbu protiv trgovine ljudima u prve sisteme za prihvata i azila za pridošlice, što dovodi do prekida veze između ova dva procesa.¹⁵

¹⁵ Brunovskis & Surtees (2109) Identifying trafficked migrants and refugees along the Balkan route. Exploring the boundaries of exploitation, vulnerability and risk; & Forin, Roberto & Healy, Claire (2018). Trafficking Along Migration Routes to Europe: Bridging the Gap between Migration, Asylum and Anti-Trafficking. Vienna: ICMPD

O IZVEŠTAJU

Ovaj odeljak izveštaja pruža kratak pregled obrazloženja, ciljeva, delokruga i metodologije, kao i informacije o kriterijumima koji se koriste za odabir praksi predstavljenih u nastavku.

OBRAZLOŽENJE

Ceo region je mnogo napredovao u upravljanju mešovitim migracijama i borbi protiv trgovine ljudima. Ipak, mnogo urađenog nije nužno i dokumentovano. Na primer, dok su različite zainteresovane strane preduzele mnoge inicijative za rešavanje priliva masovnih migracija, nijedna inicijativa nije ulagala u dokumentovanje onoga što je urađeno i koje su lekcije iz toga proizašle. Dostupnost takvog znanja ne bi bila od koristi samo ljudima koji su sprovodili te inicijative, već i drugima kada bi imali pristup istom.

Ovaj izveštaj ima za cilj da opiše prakse kao odgovor na upravljanje mešovitim migracionim tokovima, i identifikaciju i upućivanje žrtava trgovine ljudima širom Zapadnog Balkana, uključujući identifikaciju žrtava u okviru mešovityh migracionih tokova.

Za potrebe ovog izveštaja, pojam praksa obuhvata šire značenje i uključuje: razvoj politike, zakonodavstva ili strategije, izgradnju kapaciteta, razvoj nastavnih planova i programa/priručnika, finansiranje, pružanje usluga, saradnju među agencijama, koordinaciju, itd. Procena je nastojala da identifikuje prakse koje su dovele do pozitivne promene, opiše tu praksu, ukaže na neke od rezultata koje je postigla i naučene lekcije.

Krajnji korisnici ovog izveštaja su praktičari sa Zapadnog Balkana koji rade na mešovitim migracijama i/ili borbi protiv trgovine ljudskim bićima. Nadamo se da će ovaj izvještaj ohrabriti i pomoći kreatorima politika i praktičarima, kao i civilnom društvu na Zapadnom Balkanu da uče jedni od drugih, nadgrade postojeće znanje i iskustvo i iskoriste ga za poboljšanje vlastitog odgovora.

Izveštaj će stoga doprineti i olakšavanju pristupa regionalnom znanju o upravljanju mešovitim migracijama, kao i identifikaciji i upućivanju slučajeva trgovine ljudima. Metodologija i pristup korišćeni u ovom izveštaju mogu se replicirati u različitim kontekstima na globalnom nivou, dok se prakse mogu primeniti u kontekstima sličnim Zapadnom Balkanu.

CILJEVI

Ovaj izveštaj predstavlja dobre prakse u upravljanju mešovitim migracionim tokovima i dobre prakse u identifikovanju slučajeva trgovine ljudima na Zapadnom Balkanu i Austriji. Cilj je da se ove prakse prikupe i podele sa zvaničnicima na prvim linijama Zapadnog Balkana, kako bi se mogle primeniti u drugim zemljama, pored zemalja u kojima su zamišljene.

OBIM

Vremenski okvir obuhvaćen procenom je od 2015. do 2020. godine. Geografski obuhvaćene lokacije su Severna Makedonija, Srbija i Austrija. Međutim, tokom pregleda dokumenata i/ili intervju sa partnerima, konsultant je identifikovao dobru praksu iz Bosne i Hercegovine, koja je takođe deo ovog izveštaja. Početni obim materijala bile su dobre prakse u upravljanju mešovitim migracionim tokovima, kao i u identifikaciji i upućivanju žrtava trgovine ljudima. Prilikom izrade ovog izveštaja otkriveno je nekoliko dobrih praksi u identifikaciji žrtava trgovine ljudima među ljudima u pokretu. Time je proširen obim materijala, koji uključuje identifikaciju žrtava trgovine ljudima među ljudima u pokretu.

DEFINICIJA I KRITERIJUMI

Za potrebe ove procene, smišljena je definicija i set kriterijuma kao osnova za odabir dobre prakse.

Predložena definicija prakse dolazi iz „Beleške za diskusiju o prikupljanju dobrih praksi u zaštiti“ (Discussion Note on Collection of Good Practices in Protection), koju je razvila radna grupa Global Protection Cluster (GPC) i kaže:

Radnja ili skup radnji za koje se, na osnovu kvantitativnih i/ili kvalitativnih dokaza, pokazalo da su imale pozitivan i opipljiv uticaj na dato pitanje zaštite, problema ili izazova, što dovodi do poboljšane zaštite i poštovanja prava osoba od interesa.

Predloženi skup kriterijuma je predstavljen u Tabeli 1 u nastavku. Oni su zasnovani na kriterijumima navedenim u Radnoj grupi za zaštitu klastera, 2008, beleška o diskusiji o prikupljanju dobrih praksi u zaštiti, OECD-DAC kriterijumi za procenu razvojne pomoći i ICMPD procena jazova u borbi protiv trgovine ljudima, potreba i prenosivih praksi u državama članica ECOWAS-a i Mauritanije.

Da bi se praksa kvalifikovala kao dobra, morala je da ispuni sledeće ključne kriterijume: relevantnost, efektivnost, poštovanje i zaštita prava i nediskriminacija/jednakost. Dodatni kriterijumi efikasnosti, uticaja, održivosti i inovativnosti nisu bili obavezni, a bilo koji ili nijedan su kombinovani sa ključnim kriterijumima.

Tabela 1 - Kriterijumi za izbor dobre prakse	
Ime kriterijuma	Opis kriterijuma
Ključni kriterijum	
Relevantnost	- Praksa koja se bavi potrebama i prioritetima osoba od interesa. - Praksa koja je omogućila konsultacije i učešće osoba od interesa u osmišljavanju, implementaciji, praćenju i evaluaciji prakse. - Praksa koja je podsticala lokalno vlasništvo.
Efektivnost	Praksa koja je postigla ovaj cilj.
Poštovanje i zaštita prava	- Praksa koja je unapredila zaštitu osoba od interesa i obezbedila poštovanje njihovih prava. - Praksa koja je predvidela i adresirala potencijalne rizike po bezbednost i dobrobit osoba od interesa.
Nediskriminacija i jednakost	Praksa koja je rodno senzitivna i/ili osetljiva na decu i doprinosi da se dopre do najmarginalizovanijih pojedinaca.
Dodatni kriterijumi	
Efikasnost	Praksa koja je efikasno koristila raspoložive finansijske, ljudske i druge resurse.
Uticaj	Praksa koja je generisala ili se očekuje da će generisati značajne pozitivne ili negativne rezultate na višem nivou.

Održivost	▪ Praksa koja ima održiv uticaj sa trajnim beneficijama. ▪ Praksa koja je povezana sa politikom i/ili zakonodavstvom i koja je ugrađena u institucionalnu postavku sistema.
Inovacija	▪ Praksa koja je nova i/ili inovativna.

Jedan od ciljeva ove procene bio je prikupljanje dobrih praksi i razmena istih između zainteresovanih strana Zapadnog Balkana. Cilj je bio da zainteresovane strane ZB uče iz dobrih praksi jedni od drugih, da ih prilagode kontekstu i okolnostima i primene u praksi. Iako je mogućnost prenosivosti veoma važna, nije korišćena kao kriterijum za odabir prakse. Za svaku od odabranih praksi opisan je kontekst i uslov njihove prenosivosti.

METODOLOGIJA

Procena je počela sa pregledom dokumenata (desk pregledom) koji je obuhvatio dostupne projektne dokumente, nacionalne izveštaje, strategije, pravne dokumente, veb sajtove sa vestima, postojeće studije, kao i razne administrativne i statističke podatke relevantne za predmet. Pregled dokumenata je korišćen kao osnova za identifikaciju potencijalnih praksi i intervjuisanje partnera za primarno prikupljanje podataka.

Dalje, tokom intervjua, bile su ispitane identifikovane potencijalne prakse. Obavljeno je ukupno 19 intervjua sa zasegnutim stranama iz Austrije, Bosne i Hercegovine, Severne Makedonije i Srbije. Ispitanici su bili raznolika grupa koja je dolazila iz institucija, organizacija civilnog društva, međunarodnih organizacija itd. Svi intervjui su vođeni na daljinu i služili su da se dođe do dubinskog znanja o potencijalnoj praksi.

Analiza je urađena u tri faze, početni pregled dokumentacije, dubinska analiza kako bi se istražila pitanja koja proističu iz prvih prikupljenih podataka, i konačna analiza koja spaja ove aspekte. Nacrt završnog izveštaja pregledao je ICMPD, a nalazi su predstavljeni na dva regionalna sastanka, organizovana u okviru IKAM¹⁶ projekta. Dok su ključne tačke iz diskusija tokom dva regionalna sastanka uključene u ovaj izveštaj, izveštaji sa radionica dostupni su u Aneksu 2.

¹⁶ Puno ime IKAM projekta: Information measures and capacity building on asylum, legal and irregular migration in Afghanistan, Iraq and the Western Balkans project

POGLAVLJE 4: NALAZI

Ovde je opisano četrnaest praksi koje su identifikovane u Austriji, Bosni i Hercegovini, Severnoj Makedoniji i Srbiji. Prakse su podeljene u četiri odeljka: regulatorni okvir, pružanje usluga, saradnja i koordinacija i razvoj kapaciteta.

U okviru regulatornog okvira, praksa opisuje kako vlada može koristiti zakon ili izvršnu vlast kao instrumente za pružanje odgovora na situacije masovnog priliva.

U okviru pružanja usluga, odabrane prakse se fokusiraju na usluge za ljude u mešovitim migracijama, ili žrtve i/ili potencijalne žrtve trgovine ljudima. Prakse pokazuju modele saradnje koji poboljšavaju efikasnost u pružanju usluga, opisuju dinamične i proaktivne praktičare, koji dopiru do lokalnih zajednica, grade poverenje i identifikuju one kojima je potrebna podrška, i pokazuju primer inkluzivnih vlada koje diverzifikuju usluge.

U okviru saradnje i koordinacije, prakse opisuju kako različite institucije i organizacije sarađuju u radu sa žrtvama i/ili potencijalnim žrtvama trgovine ljudima. Prakse pokazuju pristup usredsređen na žrtve u policijskoj istrazi, kako izgraditi pristupačniji nacionalni mehanizam za upućivanje, opisuje partnerstvo koje oblikuje politiku i zakonodavstvo, transnacionalnu saradnju koja omogućava bolju podršku žrtvama i kako više ljudskih resursa i lokalnog prisustva može dovesti do povećanog broja identifikovanih žrtava TLJB.

U okviru razvoja kapaciteta, odabrane prakse opisuju kontinuirano učenje kao način da se uhvati korak sa promenljivim kontekstima, zakonima ili izgradnjom znanja/veština osoblja, i da se stvori institucionalizovan sistem obuke koji koristi dostupnu nacionalnu ekspertizu.

Prakse prikazane u ovom izveštaju su sledeće:

Regulatorni okvir

1. Pravo na legalan boravak od 72 sata (Severna Makedonija i Srbija)

Pružanje usluga

2. Mobilni timovi doprinose identifikaciji TLJB (Severna Makedonija)
3. OCD podržavaju policiju u registraciji ljudi koji prelaze granicu (Severna Makedonija)
4. Licenciranje OCD za pružanje usluga (Srbija)
5. OCD rade u prihvatnim i tranzitnim centrima (Severna Makedonija)
6. Model socijalnog rada u vanrednim situacijama (Severna Makedonija)

Saradnja i koordinacija

7. Restrukturiranje nacionalnog mehanizma za upućivanje zasnovano na podacima (Bosna i Hercegovina)
8. Vlada i OCD formiraju partnerstvo (Severna Makedonija)
9. Transnacionalna saradnja OCD (Srbija i Austrija)
10. Zajednički naponi policije i OCD kako bi identifikovali i podržali žrtve trgovine ljudima (Austrija)
11. Nacionalne policijske operativne grupe podržavaju rane napore za identifikaciju TLJB (Severna Makedonija)

Razvoj kapaciteta

12. Škole opremljene za identifikaciju potencijalnih žrtava među školskom populacijom (Severna Makedonija)
13. Komesarijat podržava učenje i kontinuirani razvoj osoblja (Srbija)
14. Kontinuirana obuka o procesu azila za sve policijske službenike koji rade na azilu (Severna Makedonija)

REGULATORNI OKVIR

Praksa opisana u tekstu dolazi iz Severne Makedonije i Srbije. Ova praksa pokazuje kako vlada može da koristi zakon (Severna Makedonija) ili izvršnu vlast (Srbija) kao instrumente za efektivan i ljudski odgovor na situacije masovnog priliva.

Praksa je sledeća.

1. Pravo na legalan boravak od 72 sata (Severna Makedonija i Srbija)

Ime prakse PRAVO NA LEGALAN BORAVAK OD 72 SATA

<i>Država</i>	Severna Makedonija i Srbija
<i>Geografska oblast</i>	Nacionalna
<i>Sažetak pristupa</i>	Vlade Srbije i Severne Makedonije dozvolile su ljudima koji putuju kao deo mešovite migracionog toka da legalno borave u zemlji 72 sata, putem izražavanja namere da zatraže azil u Severnoj Makedoniji, dok je u Srbiji vlada to učinila izdavanjem sertifikata za migrante koji dolaze iz zemalja u kojima su im životi ugroženi. To je omogućilo brzu i bezbedniju tranzitnu rutu, koja je u početku nudila prolaz kroz Srbiju do Mađarske, a kasnije skretanje prema Hrvatskoj i Sloveniji. Severna Makedonija i Srbija su 2015. godine bile svedoci do tada neviđenih talasa migracija, koji su dostigli vrhunac u drugoj polovini 2015. Obe zemlje su bile tranzitne zemlje, a većina ljudi je bila u tranzitu sa namerom da stignu do svojih planiranih destinacija u srednjoj i severnoj Evropi. Kao rezultat toga, nisu podnosili zahteve za azil, obično su prelazili zemlje za nekoliko dana, a svoje putovanje nastavljali su najčešće preko Hrvatske ili Mađarske. Međutim, pre nego što je Severna Makedonija promenila zakon, državni organi su ove ljude tretirali kao migrante u neregularnoj situaciji, pa bi bili ili privedeni ili deportovani. U nedostatku pravnog načina putovanja kroz zemlju, ljudi su pribegli korišćenju krijumčara i nesigurnih ruta. Hodali su duž autoputa i železničke pruge koja je vodila ka Srbiji, što je ponekad rezultiralo i smrću. Ovo poslednje je izazvalo snažan pritisak javnosti. U tom kontekstu, u junu 2015. godine makedonske vlasti su usvojile izmene tadašnjeg Zakona o azilu i privremenoj zaštiti¹⁷. Ove izmene predviđaju da svako lice može da izrazi nameru da traži azil na graničnim prelazima ili bilo kom policajcu nakon ulaska u zemlju, dozvoljavajući tom licu da legalno boravi u Severnoj Makedoniji 72 sata, za koje vreme može da podnese zahtev za azilu. Značajan deo ovih promena bio je u tome što je pružala mogućnost da oni koji ne žele da traže azil, mogu legalno da prolaze kroz zemlju. Ljudi više nisu tretirani kao migranti u neregularnoj situaciji i nisu morali da se kriju od državnih organa. Kao rezultat toga, došlo je do značajnog povećanja broja ljudi koji su dolazili na južnu granicu i prolazili kroz Severnu Makedoniju, ali je tada priliv ljudi između makedonsko-grčke granice organizovan od strane državnih organa.

¹⁷ Službeni Glasnik RM, br. 101 od 18.06.2015

	Nakon makedonskog slučaja, srpske vlasti su u septembru 2015. uvele poseban pravni status za lica koja prolaze kroz zemlju sa namerom da putuju u druge zemlje. Vladinom odlukom¹⁸ dozvoljeno je državnim organima da izdaju potvrdu o ulasku na teritoriju Republike Srbije za migrante koji dolaze iz zemalja u kojima su im životi ugroženi. Ovim ljudima su izdati „sertifikati za migrante koji dolaze iz zemalja u kojima su im životi ugroženi“. Ovaj sertifikat služio je migrantima da legalno borave u Republici Srbiji u trajanju od 72 sata od trenutka izdavanja. U martu 2016. godine, zapadnobalkanska ruta je zvanično zatvorena kada su EU i Turska postigle sporazum o okončanju neregularne migracije iz Turske u evropske zemlje i njenoj zamjeni sigurnim i redovnim putem.
<i>Ključni rezultati</i>	• Ova praksa je omogućila brzu i bezbedniju tranzitnu rutu, obezbeđujući legalan način putovanja kroz zemlje, izbegavajući na taj način da ljudi pribegnu korišćenju krijumčara i nesigurnih ruta. • U periodu od 2015. do 2016. godine, preko pola miliona ljudi dobilo je potvrdu o ulasku ili je izrazilo nameru da traži azil.¹⁹
<i>Inovacije/naučene lekcije</i>	Ova praksa je pokazala da vlada može da koristi zakon (Severna Makedonija) ili izvršnu vlast (Srbija) kao instrumente za odgovor na situacije masovnog priliva. Međutim, takve pravne/regulatorne intervencije treba da budu dopunjene trenutnim kratkoročnim merama za obezbeđivanje pravne zaštite i humanitarne pomoći, efikasnim procedurama skrininga po dolasku kako bi se identifikovale ekstremno ranjive osobe i olakšalo davanje međunarodne zaštite ljudima za koje je verovatno da će se kvalifikovati za istu.²⁰
<i>Prenosivost</i>	Praksa je relevantna u kontekstu u kom postoji potreba da se u kratkom vremenskom periodu zakonski olakša kretanje velikog broja ljudi u okviru mešovityh migracionih tokova. Praksa je primenjiva u zemlji/zemljama gde: • Postoji mogućnost da se mobiliše vlada višeg nivoa i/ili postoji politička posvećenost. • Može se usvojiti dekret ili zakon na visokom nivou, koji će pružiti osnovu za sprovođenje vladinog i/ili političkog opredeljenja na visokom nivou. • Sistem upravljanja granicom je uspostavljen sa dovoljnim kapacitetima za registraciju legalnog boravka. • Zemlja je tranzitna zemlja na ruti mešovityh migracija.

¹⁸ Rešenje o izdavanju potvrde o ulasku na teritoriju Republike Srbije za migrante koji dolaze iz zemalja u kojima su im životi ugroženi.

¹⁹ <https://lastrada.org.mk/wp-content/uploads/2019/04/Human-trafficking-in-context-of-migration-and-refugee-rises-2015.pdf>
<https://lastrada.org.mk/wp-content/uploads/2019/04/Priracnik-MK-za-web.pdf>

²⁰ <https://www.icmpd.org/authors/zoran-drangovski>

PRUŽANJE USLUGA

Prakse opisane ovde potiču iz Severne Makedonije i Srbije sa fokusom na pružanje usluga ljudima u pokretu, uključujući žrtve i/ili potencijalne žrtve trgovine ljudima. Praksa pokazuje kako izgradnja saradnje između vlade i OCD može poboljšati efikasnost u pružanju usluga. Prakse otkrivaju neophodnost pružanja usluga ljudima, tako što će imati dinamične i proaktivne praktičare, koji dopiru do lokalnih zajednica. Oni takođe pokazuju da je terenski rad takav model koji pomaže u identifikaciji onih kojima je potrebna podrška i pomaže u izgradnji poverenja između ljudi i institucija. Štaviše, prakse govore kako vlada koja je inkluzivna i otvorena za saradnju može da preinači svoje usluge. Sve prakse predstavljene u ovom odeljku su prakse partnerstva između sektora civilnog društva i vlade.

Prakse su sledeće:

1. Mobilni timovi doprinose identifikaciji TLJB (Severna Makedonija)
2. OCD podržavaju policiju u registraciji ljudi koji prelaze granicu (Severna Makedonija)
3. Licenciranje OCD za pružanje usluga (Srbija)
4. OCD rade u prihvatnim i tranzitnim centrima (Severna Makedonija)
5. Model socijalnog rada u vanrednim situacijama (Severna Makedonija)

Ime prakse MOBILNI TIMOVI DOPRINOSE NAPORIMA ZA IDENTIFIKACIJU TLJB

<i>Država</i>	Severna Makedonija
<i>Geografska oblast</i>	Lokalno, u pet gradova: Skoplje, Kumanovo, Tetovo, Bitolj i Đevđelija.
<i>Sažetak pristupa</i>	Mobilne timove predvode: Ministarstvo rada i socijalne politike (MRSP) i Kancelarija nacionalnog mehanizma za upućivanje (NRM), Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) i Jedinica za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalnih migracija (u daljem tekstu: Jedinica) i dve organizacije civilnog društva (OCD), Open Gate/La Strada i Makedonsko udruženje mladih pravnika (MYLA). 2018. godine MUP i MRSP potpisali su Memorandum o razumevanju (MoR). Memorandum o razumevanju je obezbedio pravnu osnovu za uspostavljanje mobilnih timova. Ciljevi timova su bili jačanje međuinstitucionalne saradnje i povećanje identifikacije potencijalnih i žrtava trgovine ljudima među ranjivom populacijom. Ovo poslednje uključuje državljane i ljude u pokretu. Osnovano je pet mobilnih timova u Skoplju, Kumanovu, Tetovu, Bitolju i Đevđeliji. Kriterijumi za odabir gradova bili su: najveći broj slučajeva, dostupnost usluga, najveći broj ljudi koji su vrbovani i pogranični gradovi u kojima su prisutni ljudi u pokretu. Svaki tim ima socijalnog radnika iz lokalnog Centra za socijalni rad (CSR), policajca iz Jedinice i predstavnika civilnog sektora. Mobilni timovi su odgovorni za: identifikaciju osoba/porodica ranjivih na TLJB, uključujući potencijalne i žrtve trgovine ljudima. Oni vrše početno upućivanje i identifikaciju, ranu procenu rizika i pružaju informacije o dostupnoj pomoći i podršci. CSR je odgovoran da identifikuje porodice i osobe koje bi tim trebao posetiti. CSR ih identifikuje kroz svoju bazu podataka o osobama/porodicama koje su već u kontaktu sa socijalnim službama i kojima je potrebna pomoć ili su u ranjivoj situaciji. Pristup informacijama je takođe podržan deljenjem

	informativnih materijala na šest jezika (makedonski, albanski, romski, engleski, farsi i arapski). Tim bi se sastajao i pravio mesečni plan o tome koje će porodice/osobe posećivati i obavljati terenski rad najmanje dva puta nedeljno. Timovi prate standardne operativne procedure (SOP) za identifikaciju potencijalnih i žrtava trgovine ljudima i ²¹Program rada mobilnih timova koji je usklađen sa SOP-ovima.²² Ukoliko identifikuju žrtvu ili potencijalnu žrtvu trgovine ljudima, tim će obezbediti bezbedno sklonište, pristup zdravstvenim i obrazovnim uslugama, besplatnu pravnu pomoć i informisati žrtvu o njenim pravima, toku postupka i njenoj ulozi i pravo na naknadu. Rad mobilnih timova je podržan sredstvima iz Fonda za direktnu pomoć. Ovaj fond pruža podršku u hrani i higijenskom materijalu, odeći, medicinskoj pomoći, pravnoj pomoći, obukama za stručne veštine i drugim aktivnostima za reintegraciju i resocijalizaciju žrtava TLJB. Zbog COVID-19 terenski rad je obustavljen 2020. godine i tokom prve polovine 2021.
<i>Ključni rezultati</i>	• Ova praksa je povećala broj identifikovanih i potencijalnih žrtava TLJB, poboljšala saradnju između institucija, pomogla u izgradnji poverenja građana u državne institucije i omogućila OCD da se aktivno uključe u pružanje usluga zajedno sa državnim institucijama. • U 2019. godini, mobilni timovi su identifikovali 5 žrtava TLJB.²³ • Od 2015. do 2019. godine povećan je broj potencijalnih žrtava koje su identifikovali državni organi, sa 11 potencijalnih žrtava u 2015. godini na 86 potencijalnih žrtava u 2019.²⁴ • U 2021. godini, mobilni timovi su identifikovali 10 potencijalnih žrtava TLJB, od kojih su 5 bila deca. Među neregularnim migrantima identifikovano je dvoje (13 i 15 godina).²⁵ • Osnovan Fond za direktnu pomoć. (DAF) • U 2018. godini podršku je preko Fonda dobilo 40 osoba, 9 identifikovanih žrtava trgovine ljudima i 31 potencijalna žrtva trgovine ljudima.²⁶
<i>Inovacije/ naučene lekcije</i>	Praksa je nova za zemlju jer aktivno uključuje OCD u pružanje državnih usluga. Državni organi koriste stručnost OCD da dopune svoj rad dok su OCD ravnopravni partneri sa državnim institucijama u oblasti pružanju usluga. Direktan kontakt između socijalnih službi, policije i sa druge strane ranjivih porodica, gradi poverenje ljudi u rad državnih institucija. Takođe pomaže da se podigne svest o potencijalnim rizicima za trgovinu ljudima, tako da su ljudi sposobniji da prepoznaju i spremniji da prijave trgovinu ljudima.

²¹ SOP su dostupne [ovde](#)

²² U Severnoj Makedoniji postoje tri SOP-a koji usmeravaju rad profesionalaca u identifikaciji žrtava TLJB; SOP za rad sa žrtvama trgovine ljudima, SOP za decu bez pratnje i SOP za obradu ranjivih kategorija stranih državljana.

²³ National Commission for Combatting Trafficking in Human Beings and Illegal Migration (2018&2019) Annual Report

²⁴ National Commission for Combatting Trafficking in Human Beings and Illegal Migration, Annual Reports 2015 and 2020.

²⁵ National Commission for Combatting Trafficking in Human Beings and Illegal Migration (2018), Annual Report.

²⁶ NRM podaci za 2021.

²⁶ National Commission for Combatting Trafficking in Human Beings and Illegal Migration (2018), Annual Report

Učešće državnih službenika u mobilnim timovima obezbeđeno je promenom opisa poslova. Opis poslova socijalnih radnika i policajaca je promenjen tako da je njihov rad u mobilnim timovima jedan od osnovnih zadataka. Na taj način bi poslodavci mogli da im vremenom ili novcem kompenzuju za rad van kancelarije, kada provode vreme sa mobilnim timovima. Održivost ostaje problem što se tiče učešća OCD, jer sredstva nisu obezbeđena institucionalno, već se oslanjaju na podršku spoljnih donatora. MRSP istražuje načine da obezbedi sredstva od lokalnih opština koje imaju namenska sredstva za podršku OCD koje pružaju aktivnosti socijalne zaštite na lokalnom nivou.

Prenosivost

Ova praksa je relevantna u kontekstima u kojima postoji:

- Mali broj identifikovanih potencijalnih i žrtava trgovine ljudima.
- Okruženje u kojem stanovništvo pokazuje različite faktore ranjivosti i koje je i dalje izloženo rizicima, prima usluge socijalne zaštite, podložno je da postane žrtva trgovine ljudima.
- Nizak nivo svesti i znanja o trgovini ljudima među ranjivom populacijom.

Praksa je primenjiva u zemljama gde:

- Državni organi veruju i voljni su da rade sa OCD.
- Prepoznat je i uspostavljen multidisciplinarni pristup u postupanju sa potencijalnim i žrtvama trgovine ljudima.
- Pružanje usluga je decentralizovano.
- Postoji pravni osnov za osnivanje i funkcionisanje timova.
- Odgovornost za upravljanje timovima je u okviru jednog organa/institucije.
- Posvećeni, obrazovani, obučeni i iskusni stručnjaci rade kako u vladinim institucijama/službama tako i u OCD.
- Tim je dobro umrežen i prepoznat u okviru nacionalnog mehanizma za upućivanje i može da privuče resurse i usluge (pravno savetovanje, sklonište itd.)
- Tim je prepoznat i integrisan u sistemskom pristupu borbi protiv trgovine ljudskim bićima.

Ime prakse   **OCD PODRŽAVA POLICIJU U REGISTROVANJU LJUDI KOJI PRELAZE GRANICU**

<i>Država</i>	Severna Makedonija
<i>Geografska oblast</i>	Lokalno, ograničeno na južnu granicu sa Grčkom i severnom granicom sa Srbijom
<i>Sažetak pristupa</i>	Ministarstvo unutrašnjih poslova i granična policija udružili su se sa Makedonskim udruženjem mladih pravnika (MYLA), organizacijom civilnog društva, kako bi pružili usluge registracije i upućivanja ljudima u mešovitom migracionom kontekstu. Saradnja je počela nakon izmene Zakona o azilu i privremenoj zaštiti u junu 2015. Izmenama je uvedena nova mogućnost da ljudi izraze nameru da traže azil. Nakon izmena zakona, granična policija u južnom pograničnom gradu Đevđeliji počela je da izdaje namere za traženje azila osobama u mešovitim migracionim tokovima koji prolaze kroz zemlju. Registracija i izdavanje namera za traženje azila obavljani su u policijskoj stanici koja se nalazi pored železničke stanice gde su se ljudi ukrcavali u vozove do severnog pograničnog sela Tabanovce. MYLA je započelo svoje terenske aktivnosti i svakodnevno prisustvo na železničkoj stanici od prvog dana kada je granična policija počela da izdaje namere za traženje azila. Terenski tim, sastavljen od dva pravnika, dao je informacije o namjeri traženja azila i postupku azila, te pomogao graničnoj policiji u izdavanju namjere za traženje azila. Sa sve većim brojem dnevnih dolazaka i povećanim brojem žena, porodica i ranjivih grupa, advokati MYLA-e počeli su da sprovode upućivanje na zaštitu i davanje prioriteta registraciji najranjivijim pojedincima. Otvaranjem Tranzitnog centra Vinojug, (južna granica) Obim rada i tim MYLA-e su se proširili. Bilo je 40 novih članova, od kojih su 8 bili pravnici na terenu, 22 saradnika za unos podataka i 10 prevodilaca sa arapskog i farsi jezika. Saradnici za unos podataka saradivali su sa graničnom policijom i pomagali u registraciji i izdavanju zahteva za azil. Prioritet u registraciji i prevozu imale su ranjive grupe, kao što su deca bez pratnje, trudnice, stari i iznemogli. Advokati na terenu su uz pomoć prevodilaca obezbedili besplatnu pravnu pomoć i uput. Pored 24-časovnog prisustva MYLA tima na terenu, ljudi u mešovitim migracijama imali su priliku da dobiju pravni savet putem besplatne telefonske linije. Većinu poziva na ovu liniju obavili su sami ljudi, a nekoliko poziva su obavili aktivisti i humanitarni radnici koji su bili sa ljudima tokom poziva. Tim pozivnog centra pružao je informacije o zahtevu za azil policijskoj stanici, upućivao ljude advokatima na terenu u slučaju neformalnog povratka iz Srbije i izgubljene dokumentacije, i upućivao ljude Crvenom krstu u slučajevima razdvajanja porodice. Pristup informacijama je takođe podržan deljenjem informativnih materijala na engleskom, arapskom i francuskom na glavnim železničkim stanicama i prelazima koje koriste ljudi u pokretu. Rad MYLA-ovih timova, na granici i u Tranzitnom centru, upotpunjen je inicijativom "Mreža Antena Advokata", koja je pokrenuta 2014. godine, sa ciljem da se formira tim advokata širom zemlje koji će pružati hitno pravno savetovanje i pomoć tražiocima azila duž tranzitne rute i graničnih prelaza. U 2015. godini tim se sastojao od sedam članova, a pratio je dešavanja u

	gradovima sa najvećim migracionim kretanjima (Đevđelija, Bitolj, Kavadarci, Delčevo, Kumanovo i Veles). U 2016. godini mreža je porasla na devet Antena advokata, koji su radili u oblasti praćenja migracionih kretanja u sedam regiona širom zemlje. Njihove aktivnosti obuhvatale su posete u svrši monitoringa u blizini granica na mestima gde su, prema dostupnim podacima, uočena najveća migraciona kretanja.
<i>Ključni rezultati</i>	• Kao rezultat saradnje MYLA/granične policije, proces registracije je postao efikasniji. Službenici za unos podataka MYLA-e, dok su blisko saradivali i podržavali graničnu policiju, poboljšali su proces registracije i značajno povećali broj izdatih namera za traženje azila, što je dovelo do toga da manje ljudi u pokretu prolaze kroz Severnu Makedoniju neregistrovano. • Za 10 meseci bilo je preko 500.000 izdatih namera i preko 300.000 ljudi bilo je obavešteno o azilu i pravnim procedurama. U istom periodu obavljene su uputnice i intervencije zaštite za preko 2.500 osoba.²⁷
<i>Inovacije/ naučene lekcije</i>	U okviru procesa registracije, timovi su identifikovali osobe kojima je potrebna pomoć. Pokazalo se da je izazovno pomoći ljudima koji prolaze kroz zemlju. Ovo je bio prvi put da su državni organi morali da registruju, ali istovremeno i pruže pomoć velikom broju ljudi koji su bili u tranzitu i ne ostaju u zemlji. Nacionalni sistem je bio spreman i korišćen za pomoć ljudima koji su ostali u zemlji, a ne samo u tranzitu. U tom kontekstu, država treba da radi na razvoju novih alata koji bi omogućili podršku ljudima u tranzitu. Situacija sa registracijom novopridošlih tokom migrantske krize 2015/2016 bila je izuzetna, jer je u roku od 24 sata bilo 15.000 novopridošlih. U okviru procesa registracije, stvaranje mogućnosti za kratki individualni skrining ili intervju sa licima koja dolaze u zemlju dodatno bi dalo pozitivne rezultate. Ovo bi im dalo mogućnost da prijave probleme ili da sprovedu neku vrstu upućivanja na osnovu ranjivosti. Pored toga, stavljanje fotografije podnosioca prijave na formulare za registraciju može doprineti pravilnoj identifikaciji i izbegavanju potencijalne zloupotrebe.
<i>Prenosivost</i>	Ova praksa je relevantna u kontekstima u kojima postoji: • Potreba da se u kratkom vremenskom periodu registruje veliki broj ljudi u mešovitom migracionom kontekstu. • Nedovoljno znanje granične policije da identifikuje i uputi ljude u ranjivoj situaciji. Praksa je primenjiva u zemljama gde: • Policija ima poverenje i voljna je da radi zajedno sa OCD. • Postoji pravni ili administrativni okvir koji određuje proces registracije i upućivanja ljudi. • Postoje vešti i iskusni OCD profesionalci koji mogu da pruže visoko specijalizovane usluge. • Dostupni su fleksibilni ljudski i finansijski resursi koji su u stanju da prate priliv ljudi i povećaju obim posla.

²⁷ MYLA (2016), Field Report and MYLA (2016), Annual Report

Ime prakse LICENCIRANJE OCD ZA PRUŽANJE USLUGA

<i>Država</i>	Srbija
<i>Geografska oblast</i>	Lokalno
<i>Sažetak pristupa</i>	Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja (u daljem tekstu: Ministarstvo) dodelilo je licencu organizaciji civilnog društva (OCD) Atina za pružanje usluge „pomoćnog stanovanja“ žrtvama trgovine ljudima. Zakon o socijalnoj zaštiti Republike Srbije (2011)²⁸ propisuje licenciranje kao opciju za pružanje socijalnih usluga, a dodatno je regulisano sledećim pravilnicima: Pravilnikom o licenciranju organizacija socijalne zaštite, Pravilnikom o uslovima i standardima u pružanju usluga socijalne zaštite, Pravilnika o stručnim poslovima u socijalnoj zaštiti i Pravilnika o licenciranju stručnih radnika u socijalnoj zaštiti. U okviru postupka izdavanja licence država ispituje da li organizacija ili ustanova ispunjava kriterijume i propisane uslove za pružanje usluga socijalne zaštite. Ishod ovog postupka je licenca, dokument kojim se potvrđuje da podnosilac zahteva ispunjava utvrđene uslove. Licencu izdaje Ministarstvo na period od šest godina uz mogućnošću produženja, ili ograničenu dozvolu koja se može izdati samo jednom i to na period do pet godina. Nakon isteka roka važenja, licenca se može produžiti za isti period po istom postupku kao i za dobijanje licence. Ukoliko se ne poštuju uslovi propisani Pravilnikom o licenciranju, licenca se može suspendovati i/ili oduzeti. Osnovana 2003. godine, OCD Atina se fokusira na borbu protiv trgovine ljudima i svih oblika rodno zasnovanog nasilja i pružanje podrške žrtvama. OCD Atina je 2018. godine dobila licencu za stambeno zbrinjavanje i pomoć žrtvama u centrima za rehabilitaciju ili kako to zakon definiše – polusamostalan život uz podršku. Ovo je postala prva licencirana služba za žrtve trgovine ljudima u Srbiji. Proces licenciranja OCD Atina trajao je godinu dana. Za dobijanje licence OCD Atina je morala da podnese zahtev i prođe kroz proces procene toga da li organizacija ispunjava sve standarde propisane Pravilnikom o uslovima i standardima u pružanju socijalnih usluga, koji su obavezni. Ovim pravilnikom propisane su dve vrste standarda: strukturni (organizacioni, infrastrukturni i kadrovski zahtevi) i funkcionalni standardi (šta je proces smeštaja lica, procena potreba lica, planiranje i pružanje usluga i stručnost u pružanju usluge). Lokalne vlade mogu uvesti više standarde za određene usluge. Nadzor nad radom licenciranih OCD vrši Ministarstvo preko inspektora socijalne zaštite. Jednom godišnje OCD Atina kao licencirani pružalac usluga podnosi godišnji izveštaj Ministarstvu. Izveštaj se popunjava u softverskom programu razvijenom za potrebe izveštavanja. U Srbiji, OCD koje se bave pružanjem socijalnih usluga takođe mogu da dobiju sredstva putem državnih grantova. Zakon o udruženjima daje nekoliko

²⁸ Službeni Glasnik Republike Srbije" br. 24/1

	možnosti finansiranja i to iz državnog budžeta, budžeta autonomnih pokrajina ili budžeta opština/gradova. Prema Zakonu, finansiranje treba da se obezbedi putem javnog konkursa, a ugovore potpisuju državni organi. Državni budžet uključuje stavke za finansiranje socijalnih usluga koje pružaju OCD. Iako je pronalaženje mogućnosti predviđeno zakonom, OCD Atina tek treba da dobije državna sredstva.
<i>Ključni rezultati</i>	• U periodu 2018-2020, OCD Atina je pružila usluge za 56 žena i devojaka. Od toga 41 domaćih državljana, 10 izbeglica i 5 stranaca. Pokazalo se da je ova usluga izuzetno važna i neophodna za uspešan oporavak žrtava. Trećina od ukupnog broja identifikovanih žrtava koristila je ovu uslugu, što ukazuje na veliku potrebu za njenim postojanjem.
<i>Inovacije/ naučene lekcije</i>	Vlada je izdala standardne operativne procedure (SOP) za identifikaciju, upućivanje i podršku žrtvama trgovine ljudima, uključujući standardizovane indikatore i smernice za identifikaciju žrtava. Međutim, SOP treba da obezbede jasne uloge i odgovornosti civilnog društva. U suprotnom može biti veliki izazov za OCD koja pružaju licencirane usluge, da planiraju svoje aktivnosti i usluge za žrtve trgovine ljudima, a da ne znaju da li će i u kojoj meri njihove usluge biti uključene u proces upućivanja. Stoga, ažuriranje nacionalnog mehanizma upućivanja može biti put napred. To može pomoći da se formalizuje saradnja sa OCD i delegira im specifične uloge i odgovornosti, i time osigurati da žrtve imaju pristup svim neophodnim uslugama podrške, pogotovo ako su usluge koje pružaju OCD jedine posebne usluge dostupne određenim ranjivim grupama, poput one za žrtve trgovine ljudima. Osiguranje kvaliteta i usklađenost sa standardima koje je postavila vlada je važno i mora postojati. Međutim, kada država daje usluge spoljnim putem licenciranja, imalac licence treba da ima dovoljno nezavisnosti da izmeni uslugu/pristup svakoj određenoj osobi. Ne sme se zaboraviti da je usluga prvenstveno kreirana kako bi odgovorila na specifične potrebe pojedinaca, a ne da bi popunila formalne rupe u sistemu.
<i>Prenosivost</i>	Ova praksa je relevantna u kontekstima u kojima postoji nedostatak državnih službi koje bi se bavile potrebama žrtava trgovine ljudima. Praksa je primenjiva u zemljama gde: • Postoji pravni ili administrativni okvir za licenciranje OCD. • Državni organi su spremni i voljni da formalizuju svoju obavezu putem zvaničnog sporazuma sa OCD. • Uspostavljen je sistem državne inspekcije i monitoringa kako bi se osigurala usklađenost. • Postoje vešti i iskusni profesionalci iz OCD i mogu da pruže visoko specijalizovane usluge. • Državna finansijska sredstva se alociraju za podršku službi. • Postoji nacionalni mehanizam za upućivanje. • Država nema kapacitete da sama razvije ili održi određene neophodne usluge. • OCD imaju ulogu i čine deo nacionalnog mehanizma za upućivanje. Takva uloga je jasno artikulirana u regulatornom okviru.

Ime prakse TERENSKI RAD OCD U PRIHVATNIM I TRANZITNIM CENTRIMA

<i>Država</i>	Severna Makedonija
<i>Geografska oblast</i>	Lokalno, ograničeno na južnu granicu sa Grčkom i severnom granicom sa Srbijom
<i>Sažetak pristupa</i>	OCD Open Gate/La Strada dobila je ugovor da vrbuje, usmerava, obučava i prati terenske timove koji će pružiti podršku Ministarstvu unutrašnjih poslova (MUP) i Ministarstvu rada i socijalne politike u pružanju usluga ljudima u mešovitim migracionim kontekstima. Terenski rad je započeo 2014. godine, uz podršku OCD MUP-u, u Prihvatnom centru za tražioce azila Vizbegovo (u daljem tekstu: Centar Vizbegovo) gde je OCD pružala psihosocijalnu podršku i savetovanje, edukativne i radne radionice, humanitarnu pomoć itd. U 2015. godini, obim posla se proširio i uključio stvaranje terenskih timova na severnoj i južnoj granici Severne Makedonije. Open Gate/La Strada²⁹ je uspostavila ukupno sedam terenskih timova, koji su radili 24/7. Četiri tima su radila u prihvatno-tranzitnim centrima, na severnoj granici sa Srbijom i na južnoj granici sa Grčkom, jedan u Centru Vizbegovo i dva mobilna tima na južnoj i severnoj granici. Terenski timovi su zapošljavali 120 osoba različitog iskustva u socijalnom radu, pedagogiji, psihologiji, prevodioce, itd. Opšti cilj ovih timova bio je da identifikuju najranjivije među osobama koje su bile u centrima ili u pokretu, da identifikuju njihove potrebe i upućuju ih u službe. Postojale su dve vrste terenskih timova, jedan je pružao psihosocijalnu podršku, uključujući identifikaciju žrtava TLJB, a drugi je pružao obrazovne i stručne usluge deci. Primarne ciljne grupe za terenski rad bile su porodice, žene, deca, samohrani roditelji, žrtve rodno i seksualno zasnovanog nasilja, deca bez pratnje, kao i muškarci koji pokazuju znake traume. U periodu od sredine 2015. do početka marta 2016. terenski timovi su se suočili sa poteškoćama da procene i/ili identifikuju rizike, zbog velikog broja ljudi koji ulaze u Severnu Makedoniju i njihovog kratkog boravka. Od marta 2016., kada se granica zatvorila, ljudi su počeli da u centrima borave od nekoliko do mesec dana. Nakon toga, terenski tim je proaktivno pristupio ljudima koji su bili smešteni u centrima. Za svaku osobu za koju je bila procenjena potreba za podrškom, terenski tim bi kreirao individualni plan akcije koji bi se realizovao kroz individualne ili grupne seanse. Posebna pažnja posvećena je deci bez pratnje, osobama sa invaliditetom i deci odvojenoj od porodice. Smatralo se da su ove tri grupe ranjivije da postanu žrtve trgovine ljudima, pa im je kao mera prevencije obezbeđeno savetovanje. Open Gate/La Strada je razvila koncept službe, identifikovala i angažovala članove tima, izradila listu indikatora za identifikaciju žrtava trgovine ljudima,

²⁹ Nadovezujući se na uspešnu saradnju sa MUP-om i MRSP-om, 2018. godine Open Gate/La Strada je uključena u mobilne timove koji su podržavali napore u identifikaciji TLJB, što je opisano kao prva praksa u ovom odeljku.

	pripremila priručnik za terenske timove i alate za vođenje intervjua i slučajeva. Pored toga, OCD je pružila uvod u rad i obuku za terenske timove, graničnu policiju i predstavnike CSR sa fokusom na identifikaciju/upućivanje žrtava TLJB i razvila program za prevenciju sagorevanja u radu sa traumom. OCD je takođe razvila prekograničnu saradnju sa Grčkom i Srbijom i kada bi grčki partner identifikovao potencijalnu žrtvu trgovine ljudima, Open Gate/La Strada bi dobijala ove informacije, a OCD bi ih prosleđivala srpskim partnerima. Pored toga, OCD je razvila mapu organizacija koje mogu da pruže podršku žrtvama na ruti, kao i listu organizacija koje mogu pružiti podršku na njihovoj krajnjoj destinaciji, kao što su Austrija, Nemačka itd. OCD je takođe razvila alat za samoocenjivanje sa ciljem da potencijalne i žrtve trgovine ljudima upoznaju sa time šta je trgovina ljudima kako bi same prepoznale da li su bile/jesu žrtve trgovine ljudima.
<i>Ključni rezultati</i>	• Razvijen model terenskog rada u prihvatnim i tranzitnim centrima. Model je obuhvatao izradu koncepta službe, identifikaciju i angažovanje terenskog tima, obuku tima, izradu liste indikatora za identifikaciju žrtava trgovine ljudima, izradu priručnika za terenski rad i alata za vođenje intervjua i slučaja. • U periodu od 2015. do 2019. terenski timovi su podržali 118.610 osoba, od čega 30.459 muškaraca, 44.128 žena, 44.023 dece (4.201 dece bez pratnje)³⁰ • U periodu od 2015. do 2018. terenski timovi su identifikovali 267 potencijalnih žrtava TLJB.³¹
<i>Inovacije/ naučene lekcije</i>	Sistem identifikacije i upućivanja je postojao na državnom nivou, ali taj sistem nije funkcionisao u prihvatnim, tranzitnim ili centrima za tražioce azila. Biti brzo i lako prilagodljiv bilo je ključno tokom evropske migrantske krize 2015-2016. Stoga je izbor OCD za partnera bio dobar model, jer je OCD bila brza, fleksibilna i prilagodljiva da popuni jaz u pružanju državnih usluga u vanrednim situacijama. Ljudi koji se kreću brzo iz jedne zemlje u drugu, zapravo ne žele da se zaustave i ostanu dok ne stignu na svoje konačno odredište, bili oni ili ne bili identifikovani kao potencijalne ili stvarne žrtve. Najveći izazov ostaje kratak vremenski okvir u kom ljudi nisu ostajali u zemlji, da se identifikuju (potencijalne i) žrtve trgovine ljudima. Mnogi ljudi u pokretu su iskusili teškoće i bili izloženi traumatskim događajima u svojoj zemlji porekla, ali i usput. Kao rezultat toga, oni su pokazivali slično ili isto ponašanje kao žrtve trgovine ljudima, pa čak i kada su identifikovani kao žrtve trgovine ljudima, nisu hteli da ostanu. Stoga je bilo važno stvoriti vezu u pružanju usluga u različitim zemljama i uspostaviti prekograničnu saradnju.

³⁰ <https://lastrada.org.mk/wp-content/uploads/2020/10/migracija.pdf>

³¹ <https://lastrada.org.mk/wp-content/uploads/2019/04/Human-trafficking-in-context-of-migration-and-refugee-crises-2015.pdf> and the Annual report of the National Commission for Combating Human Trafficking and Illegal Migration, available [here](#)

U pružanju usluga, koordinacija između različitih strana je ključna. U ovom slučaju to su bile državne institucije, OCD i međunarodne organizacije. Zbog toga je važno od samog početka definisati sve usluge koje će se pružati i kakva će biti uloga svakog pojedinca/institucije/organizacije u pružanju te konkretne usluge.

Kada organizacija razvije koncept za novu uslugu, kao što je ova, onda bi dokumentovanje usluge trebalo da bude deo početnog koncepta koji razvijate za pomenute usluge. Usluga treba da bude detaljno dokumentovana.

Prenosivost

Ova praksa je relevantna u kontekstima u kojima postoji:

- Nedostatak sistema identifikacije i upućivanja koji je dostupan u prihvatnim, tranzitnim ili centrima za tražioce azila.
- Nedostatak koordinacije između granične policije i službi za identifikaciju i upućivanje.
- Ranjivu populaciju koja se brzo kreće, koja je doživela višestruke traume i koja je u visokorizičnoj grupi za trgovinu ljudima.
- Nedovoljna svest o krijumčarenju ljudi i trgovini ljudima, kod lokalnog stanovništva gde postoje mešovite migracije.

Praksa je primenjiva u zemljama gde:

- Postoji nacionalni sistem identifikacije i upućivanja.
- OCD imaju ulogu i čine deo nacionalnog mehanizma za upućivanje. Takva uloga je jasno artikulirana u regulatornom okviru.
- Državni organi su spremni i voljni da sarađuju sa OCD.
- Postoje vešti i iskusni profesionalci iz OCD i mogu da pruže visoko specijalizovane usluge.
- Državni organi i OCD dele isto shvatanje šta je trgovina ljudima i primenjuju slične pristupe identifikaciji i upućivanju potencijalnih žrtava i žrtava trgovine ljudima.
- Sve strane su otvorene za prekograničnu komunikaciju i saradnju.
- Lokalne zajednice su posvećene učešću u aktivnostima podizanja svesti.
- Nizak nivo svesti i znanja o trgovini ljudima među ranjivom populacijom.

Ime prakse MODEL SOCIJALNOG RADA U VANREDNIM SITUACIJAMA

<i>Država</i>	Severna Makedonija
<i>Geografska oblast</i>	Lokalno, ograničeno na južnu granicu sa Grčkom i severnom granicom sa Srbijom
<i>Sažetak pristupa</i>	Ministarstvo rada i socijalne politike (MRSP) u partnerstvu sa nevladinim i međunarodnim organizacijama uvelo je model socijalnog rada u vanrednim situacijama. Uveli su rukovodioce slučaja u prihvatno-tranzitnim centrima (u daljem tekstu: Centar), koji vrše identifikaciju ranjivog stanovništva i pristup uslugama zaštite. Tokom migracione krize 2015. i 2016. godine, došlo je do velikog priliva ljudi koji su dolazili na makedonsko-grčku granicu na jugu i nastavljali ka makedonsko-srpskoj granici na severu. U fokusu granične policije bila je provera dokumenata ljudi koji su dolazili na granicu, a nisu imali ni ljudske kapacitete ni znanja da identifikuju ili podrže osobe kojima je potrebna zaštita, kao što su žrtve trgovine ljudima. Nakon što su ljudi registrovani na granici, upućeni su u Centar, takođe na granici. U početku nije bilo prisustva lokalnog Centra za socijalni rad (CSR), jer su CSR sa sedištem u Đevđeliji i Kumanovu, dva grada najbliža granicama, već bili preopterećeni zajedničkim brojem slučajeva. MRSP je 2017. godine odlučilo da u Centru postavi socijalnog radnika, koji bi bio rukovodilac slučaja. Međutim, nedostajalo je socijalnih radnika koji bi odgovorili na potrebe zaštite stanovništva u tranzitu, pa su morali da zaposle nove ljude. Ovi ljudi bi se javljali u CSR u Đevđeliji ili Kumanovu, ali bi bili raspoređeni u nekom od centara. Rukovodioci slučaja su prvobitno bili angažovani u okviru MRSP-a i plaćeni donatorskim sredstvima. Postignut je dogovor na najvišem nivou, između MRSP i donatora za izlaznu strategiju i strategiju održivosti. Strategija je bila da se rukovodioci slučaja rasporede u lokalne CSR gde postoje objekti za prihvatanje i pomoć za ljude u pokretu, u zavisnosti od potreba u trenutku preuzimanja. Glavna uloga rukovodioca slučaja bila je da identifikuje ranjive grupe ljudi i da ih poveže sa uslugama koje bi im mogle biti potrebne. Usluge su varirale od naznačivanja staratelja, pristupa zdravstvenim uslugama, smeštaja u centar za azil, povezivanja sa članom porodice do pristupa sigurnoj kući za decu koja su bila svedoci i/ili žrtve zločina, kao što je trgovina ljudima. Rukovodilac slučaja bi prvo završio početnu procenu ranjivosti i na osnovu iste bi napravio plan akcije zajedno sa osobom koja je bila meta plana. Rukovodioci slučaja su služili kao koordinator i spona između različitih sistema, socijalne zaštite, zdravstva, azila itd. Ranije, sistem socijalne zaštite nije bio aktivno uključen niti direktno pružao usluge u hitnim slučajevima. Stoga se javila potreba da se državni socijalni radnici obučavaju za socijalnu i dečiju zaštitu u vanrednim situacijama. U tu svrhu, državni Zavod za društvene delatnosti je razvio paket obuke za rad u humanitarnim vanrednim situacijama, elementarnim nepogodama, ratovima i unutrašnjim sukobima i obučio državne socijalne radnike, čime je obezbedio spremnost i održivost službi za slične situacije u budućnosti. Pored toga, svaki

	CSR je uspostavio kontakt tačku za ljude iz mešovityh migracionih tokova. Na ovaj način su rukovodioci slučajeva iz centara imali direktan pristup CSR preko ovih kontakt tačaka.
<i>Ključni rezultati</i>	• Razvijen model socijalnog rada u vanrednim situacijama. Model uključuje početnu procenu i intervju sa ranjivom osobom, izradu personalizovanog plana, upućivanje i pristup uslugama, izradu materijala za obuku i obuku osoblja. • Izlazna strategija i strategija održivosti dogovorena između MRSP i donatora, na najvišem nivou. • Tim prihvatnog centra se proširio zapošljavanjem socijalnih radnika. • Priručnik za obuku koji je izradio Državni zavod za društvene delatnosti. • U periodu od septembra do decembra 2017. godine obučeno je ukupno 164 socijalna radnika na teme vezane za zaštitu dece i rad sa adolescentima u vanrednim situacijama.³² • Međuagencijska koordinacija i upućivanje su ojačani, a razmena informacija je poboljšana.
<i>Inovacije/ naučene lekcije</i>	Inovativni pristup je obuka socijalnih radnika za rad u vandernim situacijama. Uobičajena ciljna grupa za obuku o radu u vanrednim situacijama su policajci, lekari, vatrogasne jedinice, ali ne i socijalni radnici. Razvoj modela socijalnog rada u vanrednim situacijama bio je nov za državu. Pre modeliranja ovog pristupa, socijalni radnik nije znao šta da radi u vanrednim situacijama i nije želeo da bude uključen. Ovaj pristup je podrazumevao angažovanje rukovodioca slučajeva van sistema. Kao takvi, rukovodioci slučaja morali su da izgrade poverenje i saradnju sa kolegama koji su bili unutar sistema. Bilo bi bolje da su rukovodioci slučaja došli iz sistema i onda ih samo obučavali, umesto da ih treba potpuno integrisati u sistem.
<i>Prenosivost</i>	Ova praksa je relevantna u kontekstima u kojima postoji: • Vanredna situacija u kojoj su pogođenoj populaciji potrebne usluge socijalne zaštite. • Nedostatak znanja i veština graničnih službi da identifikuju i/ili podrže ljude kojima je potrebna zaštita. • Nedovoljno znanje socijalnih radnika da odgovore na potrebe zaštite u vanrednim situacijama. • Loša međuagencijska saradnja. Praksa je primenjiva u zemljama gde: • Postoji potpuno uspostavljen i funkcionalan sistem socijalne zaštite. • Sistem socijalne zaštite je prilagodljiv, fokusiran na potrebe ljudi i zaštitu njihovih prava. • Postoji pravni i/ili administrativni okvir koji osigurava da je model ugrađen u sistem socijalne zaštite. • U sistemu socijalne zaštite države postoji dovoljno ljudskih resursa.

³² UNICEF (2017) Refugee and Migrant Crisis in Europe Humanitarian Situation Report # 26

SARADNJA I KOORDINACIJA

Ovde opisane prakse potiču iz Austrije, Bosne i Hercegovine, Severne Makedonije i Srbije. Predstavljaju saradnju i koordinaciju između različitih institucija i organizacija u radu sa žrtvama i/ili potencijalnim žrtvama trgovine ljudima. Praksa pokazuje kako su podaci i informacije sa terena dali uvid u funkcionisanje Nacionalnog mehanizma za upućivanje i kako je taj uvid iskorišćen za stvaranje pristupačnijeg mehanizma uz bolje poznavanje lokalnih prilika. Štaviše, prakse opisuju policijsku istragu trgovine ljudima usredsređenu na žrtvu koja je sprovedena u saradnji sa OCD, i kako to dovodi do bolje zaštite žrtava i viših stopa osuda. Ovaj odeljak takođe govori o partnerstvu između vlade i OCD, partnerstvu koje oblikuje politiku i zakonodavstvo, i definiše nacionalnu agendu trgovine ljudima. Ali takođe predstavlja mehanizam upućivanja i podrške žrtvama kao deo prekogranične saradnje, koja je ključna za borbu protiv transnacionalnog kriminala. Na kraju, predstavlja kako je policija alocirala više ljudskih resursa i obezbedila bolje lokalno prisustvo i kako to može dovesti do većeg broja identifikovanih žrtava i/ili potencijalnih žrtava trgovine ljudima.

Prakse prikazane ovde su sledeće:

1. Restrukturiranje nacionalnog mehanizma za upućivanje zasnovano na podacima (Bosna i Hercegovina)
2. Vlada i OCD formiraju partnerstvo (Severna Makedonija)
3. Transnacionalna saradnja OCD (Srbija sa Austrijom)
4. Zajednički naponi policije i OCD kako bi identifikovali i podržali žrtve trgovine ljudima (Austrija)
5. Nacionalne policijske operativne grupe podržavaju rane napore za identifikaciju TLJB (Severna Makedonija)

Ime prakse RESTRUKTURIRANJE NACIONALNOG MEHANIZMA ZA UPUĆIVANJE VOĐEN PODACIMA

<i>Država</i>	Bosna i Hercegovina
<i>Geografska oblast</i>	Nacionalna
<i>Sažetak pristupa</i>	Odsek za borbu protiv trgovine ljudima u okviru Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine (BiH), kroz konsultativni proces i korišćenje podataka restrukturiralo je Nacionalni mehanizam za upućivanje (NRM). Bosanskohercegovački NRM se do 2020. sastojao od četiri regionalna monitoring tima (RMT) u Sarajevu, Banjoj Luci, Tuzli i Mostaru. Sastav tima činili su predstavnici različitih ministarstava, agencija za provođenje zakona, nadležnih tužilaštava (PO), centara za socijalni rad (CSR), zdravstvenih i obrazovnih ustanova i nevladinih organizacija. Njihov glavni mandat je bio da uspostave lokalne mehanizme upućivanja za identifikaciju žrtava i pomoć. RMT-ovi su bili velika tela, u nekim slučajevima sa 60 do 70 članova, čime su uglavnom predstavljali forum za razmenu informacija. Zbog njihove veličine, operativna koordinacija i upućivanje u konkretnim pojedinačnim slučajevima trgovine ljudima bili su teški. Rad RMT-a zasnivao se na pravilniku o zaštiti žrtava i svedoka trgovine ljudima koji su državljani Bosne i Hercegovine i pravilniku o zaštiti stranih žrtava trgovine ljudima. Ministarstvo sigurnosti svake godine priprema izveštaj o stanju trgovine ljudima u zemlji i napretku koji je država postigla. U pripremi izveštaja Ministarstvo prikuplja podatke i informacije od različitih institucija i organizacija, uključujući i

predstavnik RMT-a. Prikupljeni podaci su bili o broju identifikovanih žrtava, broju pokrenutih krivičnih gonjenja, koliko je sudskih postupaka okončano, itd. Ovi brojevi su bili mali, a između ostalog odražavaju kako funkcionise NRM sistem, što znači da je malo osoba identifikovano i podržano putem NRM-a. Pored toga, pojavili su se novi trendovi i oblici trgovine ljudima koji su se pojavili sa migracionim tokovima, za koje je trebalo obučiti RMT.

Analiza postojećih podataka i informacija pokazala je da su RMT-ovi veliki i preglomazni da bi funkcionisali. Bilo ih je malo, sa ograničenim kontaktom sa zajednicama i nedovoljno znanja o lokalnom kontekstu. Ovo se smatra nekim od razloga za mali broj identifikovanih žrtava trgovine ljudima. Kao rezultat toga, Odsek za borbu protiv trgovine ljudima pokrenulo je inicijativu za unapređenje kapaciteta RMT-a, kako bi timovi obezbedili adekvatnu identifikaciju, pomoć i podršku žrtvama trgovine ljudima. Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalnih migracija je 2019. godine započeo proces restrukturiranja NRM. U procesu su bile uključene različite institucije sa svih nivoa vlasti. Održan je niz sastanaka sa pripadnicima RMT-a, ali i sa predstavnicima ministarstava unutrašnjih poslova Federacije BiH, kantona BiH, Republike Srpske i policije Brčko distrikta. Tema je bila reorganizacija i rekonstrukcija RMT-a, ali se razgovaralo i o pojedinačnim slučajevima i ulozi različitih institucija/organizacija. Ove diskusije su pomogle da se iznesu predlozi o ulozi i sastavu novih RMT-ova.

U januaru 2020. godine, Veće ministara je usvojilo Strategiju za suzbijanje trgovine ljudima 2020–2023, koja je dala osnovu za reformu nacionalnog mehanizma za upućivanje (NRM-a). Vlada je završila proces restrukturiranja 2021. godine. Od prvobitno četiri RMT-a, sada je uspostavljeno 18 koordinacionih/monitoring timova: deset u Federaciji; šest u Republici Srpskoj; jedan u Brčko Distriktu; i jedan sveobuhvatni tim na državnom nivou. Koordinacioni/monitoring timovi se sastoje od predstavnika vlade i NVO predstavnika kao i službenika MUP-a kao koordinatora, a zasnivaju se na jurisdikciji javnih tužilaštava. Vlada je, uz finansijsku i tehničku pomoć nevladinih organizacija, obučila članove novih koordinacionih/monitoring timova. Oni su takođe organizovali razgovore sa romskom zajednicom o trgovini ljudima i vrbovali i obučili romske aktiviste da se pridruže timovima za koordinaciju/monitoring.

Ključna promena koja se očekuje ovim restrukturiranjem je efikasniji NRM sa povećanim obimom dosega (terenskog rada). Novi timovi za koordinaciju/monitoring su manji, pa rešavanje prethodnog sistema slabi, kada su zbog mnogih članova RMT (60 do 70) bili otežani koordinacija i upućivanje u konkretnim slučajevima trgovine ljudima. Novi timovi za koordinaciju/monitoring su u većem broju (18 u odnosu na 4 ranije). Kao takvi, timovi će moći da dopru do više ljudi na većoj teritoriji, plus će imati dublje znanje o lokalnoj situaciji, u poređenju sa starim RMT-ovima.

Ključni rezultati

- NRM je restrukturiran i uspostavljeno je osamnaest timova za koordinaciju/monitoring.

<i>Inovacije/ naučene lekcije</i>	NRM ne treba smatrati fiksnim mehanizmom, već fleksibilnim i podesivim. Pratite, prikupljajte i analizirajte podatke koji potiču iz funkcionisanja NRM-a. Koristite podatke za poboljšanje, prilagođavanje ili restrukturiranje NRM-a kako biste bolje odgovorili potrebama žrtava trgovine ljudima. Stari RMT su bili veliki i malobrojni. Nisu imali uvid u potrebe ljudi koji žive na teritoriji koju su RMT-ovi pokrivali. Sa restrukturiranjem i uspostavljanjem sve većeg broja i manjih timova za koordinaciju/monitoring, više ljudi se može doseći na većoj teritoriji i postoji bolja koordinacija i preduzimanje akcija u pojedinačnim slučajevima. Timovi su bolje obučeni, svesniji i imaju više znanja.
<i>Prenosivost</i>	Ova praksa je relevantna u kontekstima u kojima postoji: • Neefikasan nacionalni mehanizam upućivanja koji ne pokriva celu teritoriju zemlje u kojoj je osnovan. • Mali broj identifikovanih i upućenih žrtava trgovine ljudima. • Potreba za prilagođavanjem sistema/mehanizama baziranim na dokazima koji su trenutno na snazi. Praksa je primenjiva u zemljama gde: • Uspostavljen je i funkcioniše nacionalni organ za borbu protiv trgovine ljudima. • Postoji funkcionalan nacionalni mehanizam za upućivanje. • Uspostavljen je zakonodavni ili administrativni okvir koji utvrđuje proces prikupljanja, analize i širenja podataka o trgovini ljudima. • Postoji funkcionalan sistem prikupljanja podataka. • U instituciji je uspostavljen službeni sistem izveštavanja koja će vršiti prikupljanje podataka i izveštavanje.

Ime prakse FORMIRANJE PARTNERSTVA IZMEĐU VLADE I CIVILNOG DRUŠTVA

<i>Država</i>	Severna Makedonija
<i>Geografska oblast</i>	Nacionalna
<i>Sažetak pristupa</i>	Nacionalna komisija za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne migracije (Komisija) je glavna koordinaciona struktura za borbu protiv trgovine ljudima u zemlji. To je multidisciplinarno telo koje okuplja različite vladine i nevladine aktere koji su uključeni u pružanje odgovora na borbu protiv trgovine ljudima i koji se bave pitanjima neregularnih migracija. Komisiju čine predstavnici ministarstava koja uređuju pitanja pravde, policije, socijalne zaštite i zapošljavanja, spoljnih poslova, zdravstva i obrazovanja. Njeni članovi su i pripadnici pravosudnog sistema i javnog tužilaštva. Na čelu Komisije je nacionalni koordinator, uz dva zamenika nacionalnih koordinatora (jedan zadužen za borbu protiv trgovine ljudima, a drugi za pitanja neregularnih migracija) i sekretar Komisije. U okviru Komisije postoji Sekretarijat, koji funkcioniše kao operativni organ Komisije, kao i podgrupa za borbu protiv trgovine decom koja je fokusirana na decu i njihovu zaštitu. Sekretarijat se sastoji od sedamnaest članova, a podgrupu čini trinaest članova. Članovi su predstavnici Ministarstva unutrašnjih poslova, Kancelarije nacionalnog mehanizma za upućivanje, međunarodnih organizacija, udruženja građana i stručnjaci iz vladinih institucija. U okviru ova dva tela – Sekretarijata i podgrupe – saradnja vlade i drugih institucija i organizacija je kontinuirana i jaka, a svi članovi aktivno doprinose radu Komisije. Sekretarijat koristi stručnost i iskustvo svojih članova da izgradi snažniji odgovor na pitanja trgovine ljudima i neregularnih migracija. Na primer, zajedno, članovi razvijaju uzastopne strategije i planove akcije. Godišnji operativni plan podgrupe se sastoji od aktivnosti svih članova podgrupe (vlada, OCD i međunarodne organizacije). Članovi doprinose davanjem analiza i mišljenja, izradom nacрта zakona i iznošenjem stavova o zakonskim izmenama koje se iznose pred vladu i skupštinu. Komisija priprema godišnje izveštaje o svim aktivnostima koje sprovode njeni članovi, uključujući i rezultate koje su postigle OCD. Članovi OCD takođe su uključeni u sprovođenje istraživanja i studija i osmišljavanje i sprovođenje kampanja za podizanje svesti u javnosti, i odgovorni su za direktno pružanje usluga, na primer žrtvama trgovine ljudima uz podršku državnih sredstava.
<i>Ključni rezultati</i>	Stručnost OCD doprinela je osmišljavanju opšteg odgovora na borbu protiv trgovine ljudima pružanjem dubinskog znanja radi informisanja vladinog odgovora i oblikovanja politike i pravnog okvira. Konkretnije: • Razvijena(-i) nacionalna(-e) strategija(-e) i planovi akcije. • Razvijene i operacionalizovane standardne operativne procedure za identifikaciju i upućivanje žrtava trgovine ljudima.

	• Različiti zakoni revidirani na osnovu analize i/ili stručnosti članova Nacionalne komisije i Sekretarijata. • U 2020. godini pripremljen nacrt zakona o obeštećenju žrtava krivičnih dela.
<i>Inovacije/ naučene lekcije</i>	OCD i međunarodne organizacije imaju glas i jednak tretman u okviru vladine koordinacione strukture. Oni se redovno i često sastaju, što omogućava brze reakcije i odgovore na različita pitanja.
<i>Prenosivost</i>	Ova praksa je relevantna u kontekstima u kojima postoje mnogi akteri, države, OCD, međunarodne organizacije i akademska zajednica koji su aktivni i koji treba da rade zajedno u pružanju sveobuhvatnog odgovora na borbu protiv trgovine ljudima i kada se bave pitanjima neregularnih migracija. Praksa je primenjiva u zemljama gde: • Uspostavljen je nacionalni mehanizam za koordinaciju. • Postoje OCD i međunarodne organizacije koje imaju znanje, iskustvo, veštine i resurse. • OCD i međunarodne organizacije su formalno uključene i učestvuju u nacionalnom mehanizmu za koordinaciju. • Koordinacija i saradnja su prioritet za zainteresovane strane.

Ime prakse TRANSNACIONALNA SARADNJA OCD

<i>Država</i>	Srbija i Austrija
<i>Geografska oblast</i>	Nacionalna
<i>Sažetak pristupa</i>	OCD Astra i OCD LEFÖ-IBF uspostavile su transnacionalnu saradnju u upućivanju i podršci žrtvama trgovine ljudima. OCD Astra, sa sedištem u Srbiji, upravlja SOS linijom za pomoć i radi na pružanju smernica o programima pomoći i podrške, pravnoj pomoći, psihološkom savetovanju, medicinskoj pomoći, podršci tokom institucionalnih procedura, (re)integraciji i socijalnoj inkluziji i pomoći tokom celog procesa povratka. OCD LEFÖ je sa sedište u Austriji, a između ostalog vodi Interventni centar za žene žrtve trgovine ljudima. Partnerstvo između dve OCD počelo je 2001. godine i od tada traje. Oni saraduju kroz konsultacije i razmenu znanja, učešće u obukama i upućivanje pojedinačnih slučajeva. U slučajevima na kojima su do sada saradivali uključeni su državljani Srbije, identifikovani kao žrtve trgovine ljudima u Austriji. LEFÖ podržava razmenu kontakata između OCD Astra i žrtava. Cilj je da žrtve po povratku u Srbiju imaju kontakt, informacije i pristup uslugama, a da OCD Astra podrži njihov oporavak i reintegraciju. U nekim slučajevima, žrtva bi morala da se vrati u Austriju kako bi svedočila pred sudovima ili podržala svoje pravo na odštetu. U tim slučajevima, dve OCD vrše redovne pozive kako bi planirali i organizovali svoje putovanje u Austriju i razgovaraju o svim logističkim pitanjima. Oni žrtvi obezbeđuju putne karte, lekarska uverenja, ukoliko je potrebno, i detaljne informacije o sudskom postupku i organizuju sastanak sa advokatom kako bi razumeli svoja prava. Obezbeđuju i osobu koja će dočekati žrtvu na aerodromu. Nakon što osoba da izjavu, OCD organizuju njen povratak u Srbiju. Oni su takođe omogućili davanje izjava žrtava putem video veze. Dve OCD su u stalnom kontaktu dok rade na slučaju. U rukovođenju slučaja oni saraduju sa različitim državnim organima, kao što su policija, tužioc, socijalne službe i druge OCD koje sprovode, na primer, programe ekonomskog osnaživanja. Budući da sudski postupci mogu da budu dugotrajni i potraju nekoliko godina, OCD pruža kontinuiranu podršku za to vreme, kao što je informisanje žrtve šta može da očekuje na sudu i pružanje pravne pomoći, informacije o njihovom pravu na odštetu, informacija o tome koja institucija šta radi da osnaži žrtve kako bi mogle da donose sopstvene odluke, pružajući podršku psihologa i terapeuta žrtvama trgovine ljudima, itd.
<i>Ključni rezultati</i>	U poslednjih pet godina, OCD su saradivale na otprilike pet slučajeva. ³³

³³ Informacije dobijene intervjuom sa ključnim zainteresovanim stranama.

<i>Inovacije/naučene lekcije</i>	Kada više strana zajedno radi na slučaju, to uključuje dosta koordinacije i komunikacije. Stoga je važno uspostaviti sistem koordinacije i komunikacije i imati jasnu podjelu uloga i zadataka, uključujući vremenski okvir i sredstva za podršku datoj ulozi/zadatku. Preporučljivo je da organizujete redovne sastanke kako biste razgovarali i procenili vaš napredak u procesu i planirali buduće korake.
<i>Prenosivost</i>	Ova praksa je relevantna u kontekstima u kojima postoji: • Potreba za transnacionalnom saradnjom na pojedinačnim slučajevima. • Potreba za uspostavljanjem struktura podrške u postupcima pred nacionalnim pravosudnim organima. • Mali broj sudskih postupaka koji dovode do osude. • Neostvarivanje prava na odštetu. Praksa je primenjiva u zemljama gde: • Postoje OCD koje imaju znanje, veštine i resurse da podrže žrtve trgovine ljudima. • Predviđene su posebne mere za zaštitu žrtve trgovine ljudima tokom suđenja i tokom davanja iskaza. • Pravo na odštetu je zakonsko pravo. • Postoje raspoloživa finansijska sredstva.

Ime prakse ZAJEDNIČKI NAPORI POLICIJE I OCD DA IDENTIFIKUJU I PODRŽE ŽRTVE TLJB

<i>Država</i>	Austrija
<i>Geografska oblast</i>	Nacionalna
<i>Sažetak pristupa</i>	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova (u daljem tekstu Ministarstvo) zajedno sa OCD LEFÖ-IBF sarađuje na identifikaciji žrtava trgovine ljudima i istrazi slučajeve. Glavni cilj je bio da se stvori pristup usredsređen na žrtve i da se zaštiti žrtva trgovine ljudima. Saradnja sa OCD počela je 2001. godine, kada su policija i OCD zajedno pohađali seminare. Ovo je pružilo forum za policiju i OCD za razgovor i razmenu znanja, ali što je najvažnije, pomoglo je policiji da stekne perspektivu usredsređenu na žrtvu i razumevanje kako treba da pristupi i vodi istragu sa žrtvom u srži iste. Pravni osnov za ovu saradnju je sporazum potpisan između Ministarstva i OCD. Zakon o bezbednosnoj policiji, zajedno sa Zakonom o zaštiti podataka, daje osnov za sklapanje ugovora između OCD i Ministarstva i da OCD ima pristup informacijama o slučaju. OCD je na početku potpisala ograničeni, trogodišnji ugovor, ali je kasnije zamenjen ugovorom o saradnji na neodređeno vreme, koji svaka strana može da raskine uz rok od godinu dana. Danas LEFÖ-IBF deluje širom zemlje u ime Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova i Federalnog ministarstva za obrazovanje i žene. Ministarstvo smatra OCD partnerom i suštinskim delom istražnog tima. OCD je od početka uključena u slučaj trgovine ljudima sa identifikacijom žrtava TLJB. Proces upućivanja od strane Ministarstva na OCD zasniva se na internom dekretu Ministarstva, koji policijskim službenicima daje uputstva kako da postupe u slučajevima trgovine ljudima. U tim slučajevima, policija treba da uputi žrtve trgovine u specijalizovane nevladine organizacije (u zavisnosti od pristanka žrtve). Pored saradnje na pojedinačnim slučajevima, LEFÖ-IBF nudi redovnu obuku za policiju, a njihova bliska saradnja omogućava blisku procenu bezbednosti i razmenu informacija o svim potencijalnim pretnjama. Kada sarađuje na slučaju, žrtva je u centru svih radnji, a ceo proces je organizovan oko zaštite i zbrinjavanja žrtve i pružanja žrtvi znanja o njenim pravima i dostupnim uslugama, uključujući i relevantne sudske i administrativne postupke. Pored informacija o pravima, žrtva se konsultuje i o svim odlukama koje utiču na njen život. Kada je žrtva dete, organi za omladinu i socijalnu zaštitu takođe se pozivaju da podrže dete, a razgovor sa detetom se može obaviti u sobi za razgovore prilagođenoj deci. Najmanje jednom godišnje, sve zainteresovane strane (OCD, sudije, tužioci, policija) okupljaju se za okruglim stolom kako bi razgovarali o procedurama, konkretnim slučajevima ili dobrim primerima njihovog zajedničkog rada.
<i>Ključni rezultati</i>	• Formalizovana saradnja između policije i OCD dovela je do uspostavljanja pristupa usredsređenog na žrtve u identifikaciji i istrazi slučajeva trgovine ljudima.

	• Država je obezbedila sredstva za potpuno pokriće operacija LEFÖ-IBF. Sredstva su iz budžeta Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova i Federalnog ministarstva za obrazovanje i žene.
<i>Inovacije/naučene lekcije</i>	Sprovođenje dovoljno kvalitetne istrage zahteva saradnju, resurse i vreme. U prošlosti je policijski rad bio orijentisan na metu/osumnjičenog, samo da bi prikupio dokaze kao deo istrage. Međutim, policija je došla do saznanja da joj istrage orijentisane na žrtve pomažu da napreduje dalje u slučaju protiv osumnjičenog u istrazi i da je izgradnja poverenja sa žrtvom od suštinskog značaja. Ako istražni tim ne postigne dobar nivo poverenja sa žrtvom, vrlo su male šanse za saradnju, a samim tim i vrlo mali uspeh u slučaju. Izgradnja tima između policije i OCD je proces i može potrajati od tri do pet godina da bi se dostigao nivo poverenja i razumevanja i postali bliski partneri koji zajedno rade na slučaju. Zajednički rad kao mali tim na seminarima i sesijama obuke za policijske jedinice ili nacionalne zainteresovane strane pomaže u izgradnji tog poverenja i saradnje.
<i>Prenosivost</i>	Ova praksa je relevantna u kontekstima u kojima postoji: • Nedostatak pristupa usredsređenog na žrtve u policijskim istragama. • Žrtve nisu voljne da sarađuju sa državnim organima. • Mali broj sudskih postupaka koji dovode do osude. Praksa je primenjiva u zemljama gde: • Postoji nacionalni sistem identifikacije i upućivanja. • OCD imaju ulogu i čine deo nacionalnog mehanizma za upućivanje, a ta uloga je jasno artikulirana u regulatornom okviru. • Državni organi su spremni i voljni da sarađuju sa OCD. • Postoje OCD koje imaju znanje, veštine i resurse da podrže žrtve trgovine ljudima. • Dostupni su finansijski resursi.

Ime prakse NACIONALNA POLICIJSKA OPERATIVNA GRUPA PODRŽAVA NAPORE RANE IDENTIFIKACIJE TLJB

<i>Država</i>	Severna Makedonija
<i>Geografska oblast</i>	Nacionalna
<i>Sažetak pristupa</i>	Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) i Državno tužilaštvo za gonjenje organizovanog kriminala (u daljem tekstu: Tužilaštvo) osnovali su Nacionalnu jedinicu za suzbijanje krijumčarenja migranata i trgovine ljudima (u daljem tekstu: operativna grupa). Formiranje operativne grupe predviđeno je u okviru Nacionalne strategije za borbu protiv trgovine ljudima i krijumčarenja migranata (2017–2020) kao mehanizma koji će izgraditi nacionalne kapacitete i povećati efikasnost policije i tužilaštva u borbi protiv krijumčarenja migranata i trgovine ljudima i poboljšati njihovu koordinaciju i saradnju. Strategija je bila osnova za formiranje operativne grupe. Operativna grupa je formirana 2018. godine nakon potpisivanja Memoranduma o saradnji između MUP-a i Državnog javnog tužilaštva. Mandat joj je tri godine, sa mogućnošću produženja. Operativna grupa se finansira iz izdvojenih budžeta MUP-a (troškovi osoblja i operativnih troškova), kao i iz sredstava donatora (oprema i obuke). Operativnom grupom rukovodi tužilac, zamenik načelnika je i tužilac, a pomoćnik načelnika je pripadnik policije, koji je ujedno i načelnik Jedinice za suzbijanje trgovine ljudima i krijumčarenja migranata MUP-a. Operativna grupa ima 32 stalna pripadnika policije, 14 policajaca koji rade na centralnom nivou i 16 policajaca koji rade na lokalnom nivou, po dva u svakom od osam sektora unutrašnjih poslova. Operativna grupa takođe ima analitičara i blisko saraduje sa 21 kontakt tačkom iz različitih policijskih uprava (granična policija, kompjuterski kriminal, međunarodna nacionalna saradnja policije na međunarodnom nivou, itd.) koji podržavaju istragu u zavisnosti od slučaja koji se istražuje. Uloga 16 policijskih službenika koji rade na lokalnom nivou je da prikupljaju informacije i podatke o krivičnim delima i počiniocima krivičnih dela, kao i da sprovede rano otkrivanje i identifikaciju žrtava TLJB. Deset od 16 policajaca koji rade na lokalnom nivou postali su članovi mobilnih timova za ranu identifikaciju potencijalnih žrtava trgovine ljudima uspostavljenih u okviru Nacionalnog mehanizma za upućivanje. U okviru svog rada, operativna grupa prati različite standardne operativne procedure (SOP) za rad sa žrtvama trgovine ljudima i decom bez pratnje i obradu ranjivih kategorija stranih državljana. Ovi SOP ciljaju različite institucije i neguju multisektorski pristup u radu sa žrtvama ili potencijalnim žrtvama trgovine ljudima. Operativna grupa takođe prati standardne operativne procedure MUP-a za procenu rizika i upravljanje rizikom, što im pomaže da identifikuju i ublaže rizike u vezi sa žrtvom, počiniocem, policajcima i samom istragom.

	Od prvog kontakta sa žrtvom, operativna grupa pruža informacije žrtvi o njihovim pravima; dostupnost medicinskih, socijalnih i pravnih usluga; i različite sudske procedure (suđenje i kompenzacija) koje mogu zahtevati učešće žrtve. Socijalne službe se pozivaju kada operativna grupa identifikuje žrtvu koja je dete, dete bez pratnje, migrant ili osoba sa invaliditetom. Operativna grupa saraduje sa različitim OCD i upućuje žrtve na specijalizovane službe, kao što su skloništa, ili gradi svest kroz događaje i prisustvo na društvenim mrežama, ali takođe, zajedno sa OCD, pruža obuku drugim profesionalcima, kao što su inspektori rada.
<i>Ključni rezultati</i>	• Broj identifikovanih žrtava postepeno se povećavao sa 2 u 2017. na 7 u 2020. godini. Većina identifikovanih žrtava bile su žene.³⁴ • Od 2015. do 2019. godine broj potencijalnih žrtava koje su identifikovali državni organi povećao se skoro 8 puta, sa 11 potencijalnih žrtava u 2015. godini na 86 potencijalnih žrtava u 2019. godini. Većina potencijalnih žrtava bile su žene.³⁵
<i>Inovacije/naučene lekcije</i>	Alokacija resursa i obezbeđivanje lokalnog prisustva bili su ključni za uspeh ove prakse i povećanje broja identifikovanih žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima. Formiranjem operativne grupe alocirano je više ljudskih resursa (tim je porastao sa 5 na 32 osobe), obezbeđeno je lokalno prisustvo, pri čemu više od polovine članova operativne grupe dolazi iz osam sektora unutrašnjih poslova a preko angažovanja mobilnih timova, policija se uključila u rano otkrivanje i identifikaciju žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima. Iako je operativna grupa institucionalizovana u okviru MUP-a i Tužilaštva, održivost ostaje pitanje. Ima trogodišnji mandat (sa mogućnošću produženja), njeno postojanje je zasnovano na Nacionalnoj strategiji za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalnih migracija i potrebna joj je politička volja za nastavak postojanja. Moguće rešenje može biti uključivanje operativne grupe u organizacionu strukturu MUP-a. Preporučuje se da tužioci koji su članovi operativne grupe budu u potpunosti posvećeni/specijalizovani za slučajeve trgovine ljudima i da ne preuzimaju druge predmete organizovanog kriminala. Znanje i iskustvo tužioca, ili nedostatak istih, može imati veliki uticaj na to kako se vodi slučaj, kakvi se dokazi prikupljaju i koliko je žrtva zaštićena i njihova saradnja obezbeđena.
<i>Prenosivost</i>	Ova praksa je relevantna u kontekstima u kojima postoji: • Postoji nacionalni sistem identifikacije i upućivanja. • Mali broj identifikovanih potencijalnih i žrtava trgovine ljudima. • Centralizovan sistem identifikacije žrtava trgovine ljudima. • Nedostatak ljudskih resursa za rad na identifikaciji i upućivanju. Praksa je primenjiva u zemljama gde: • Postoji nacionalni sistem identifikacije i upućivanja. • Odgovornost za upravljanje operativnom grupom je u okviru jednog organa/institucije. • Istražni postupak vode javni tužioci. • Postoji pravni i/ili administrativni okvir koji osigurava institucionalizovanu operativnu grupu.

³⁴ North Macedonia, EU Progress Reports from 2017 to 2021.

³⁵ National Commission to Combat Human Trafficking, Annual Reports 2015 and 2020.

RAZVOJ KAPACITETA

Praksa opisana u tekstu dolazi iz Severne Makedonije i Srbije. Prakse naglašavaju kontinuirano učenje i obuku kao način da se uhvati korak sa promenljivim kontekstima i zakonima ili da se izgradi znanje/veštine novog osoblja. Praksa naglašava važnost postojanja sistema za kontinuiranu obuku ugrađenog u nacionalne institucije odgovorne za pružanje obuke osoblju kako bi se osigurao kontinuitet kvalifikovanog osoblja na duži rok. Praksa takođe ukazuje na korišćenje raspoložive nacionalne ekspertize u razvoju nastavnog plana i programa obuke, materijala i obuke osoblja.

Sledeće prakse su predstavljene u nastavku:

1. Škole opremljene za identifikaciju potencijalnih žrtava među školskom populacijom (Severna Makedonija)
2. Komesarijat podržava učenje i kontinuirani razvoj osoblja (Srbija)
3. Kontinuirana obuka o procesu azila za sve policijske službenike koji rade na azilu (Severna Makedonija)

Ime prakse ŠKOLE OPREMLJENE DA IDENTIFIKUJU POTENCIJALNE ŽRTVE TRGOVINE LJUDIMA MEĐU ŠKOLSKOM POPULACIJOM

<i>Država</i>	Severna Makedonija
<i>Geografska oblast</i>	Nacionalna
<i>Sažetak pristupa</i>	Biro za razvoj obrazovanja (u daljem tekstu: Biro) je u partnerstvu sa dve OCD i akademskim krugovima razvio i isporučio informativne i materijale za obuku namenjenu osnovcima i srednjoškolicima. Svrha je sprečavanje trgovine ljudima, te otkrivanje, povećana identifikacija i upućivanje žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima.³⁶ Proces je započeo tako što je Biro organizovao pet fokus grupa sa obrazovnim osobljem iz osnovnih i srednjih škola. Cilj je bio da se pripreme indikatori za identifikaciju dece žrtava trgovine ljudima. Ovo je praćeno obukom obučivača, izradom priručnika za obuku, razvojem informativnih i obrazovnih materijala koji će dopuniti obuku, sprovođenjem obuke za nastavnike i obrazovno osoblje u osnovnim i srednjim školama i informativnim sesijama namenjenim roditeljima i deci. Sve aktivnosti su bile povezane sa postojećim podzakonskim aktima i standardnim operativnim procedurama za adresiranje nasilja u školama i postupanje sa žrtvama trgovine ljudima. Biro je započeo proces obukom obučivača (ToT) za profesionalce sa sopstvene liste obučivača. ToT je, između ostalog, obuhvatio smernice o tome kako otkriti i identifikovati žrtve trgovine ljudima i kako voditi intervju sa decom žrtvom ili potencijalnom žrtvom trgovine ljudima. Rodno senzitivan pristup radu sa decom bio je uključen u ToT. Biro je izradio priručnik za nastavnike, kao i informativne i edukativne materijale kao dopunu obuke. Stručnjak za prava deteta i psihosocijalni razvoj bio je uključen u izradu edukativnih materijala i video modela intervjuja za obuku.

³⁶ Treba napomenuti da se ova praksa odnosi na identifikaciju žrtava trgovine ljudima među državljanima Severne Makedonije. Ova praksa ne cilja na ljude u pokretu.

	Nakon ToT-a, Biro je napravio plan akcije za onlajn implementaciju obuke u svim osnovnim i srednjim školama, sa fokusom na sprečavanje i identifikaciju žrtava trgovine ljudima. Posebna pažnja je posvećena širenju znanja o tehnikama intervjuisanja deteta na način koji je senzitivan na decu. Pored obuke, organizovane su informativne sesije za roditelje i decu sa fokusom na dečja prava i prava žrtava trgovine ljudima. Svi materijali su rađeni na više jezika, odnosno makedonskom, romskom, albanskom, a obuka je sprovedena na dva jezika, makedonskom i albanskom. Kao deo ove prakse, Biro je obučio 55 nacionalnih obučivača koji su održali 80 kurseva obuke za 1.850 profesionalaca u obrazovanju u osnovnim i srednjim školama. Biro je takođe organizovao obuku orijentisanu na praksu tehnika intervjuisanja za preliminarnu identifikaciju potencijalne dece žrtava trgovine za 30 školskih psihologa i prosvetnih radnika iz Skoplja i Bitolja.
<i>Ključni rezultati</i>	• Model obuke o trgovini ljudima za škole je razvijen i institucionalizovan u okviru Biroa. Model obuhvata izradu priručnika za obuku i pratećih materijala za obuku (video i informativni materijali), obuku obučivača, održavanje kurseva obuke i informativnih sesija za roditelje i decu.
<i>Inovacije/ naučene lekcije</i>	Ovo je prvi put da je ovakva investicija napravljena u svim školama na nivou sistema, dostupne svima, na različitim jezicima. Ovu praksu je podržao spoljni donator. Međutim, praksa je u potpunosti ugrađena u državni sistem razvoja obrazovanja. Povezan je sa normativnim okvirom, odnosno sa relevantnim podzakonskim aktima i standardima za rešavanje nasilja u školama ili identifikaciju i upućivanje žrtava trgovine ljudima. Predavači su došli iz Biroa, kao državne institucije zadužene za jačanje kapaciteta školskog osoblja. Obučivači dobijaju dodatna priznanja za obuku koju održe. Takav pristup obezbeđuje kontinuitet kvalifikovanog osoblja na duži rok (kada se donatorska podrška povuče), ali takođe šalje signal da je cela institucija namere da se bavi trgovinom ljudima. Praksa je zasnovana na prioritetima identifikovanim u državnim strateškim dokumentima i planovima akcije i kao takva dobila je snažnu podršku najvišeg multiinstitucionalnog koordinacionog tela u zemlji, odnosno podgrupe za borbu protiv trgovine decom. U okviru ove podgrupe zastupljeno je više institucija koje su dale punu podršku. Ovo je bilo ključno za uspeh ove prakse.
<i>Prenosivost</i>	Ova praksa je relevantna u kontekstima u kojima postoji: • Postoji nedostatak svesti u školskoj populaciji o potencijalnom riziku od trgovine ljudima. • Do većine dece se može doći preko nacionalnog obrazovnog sistema.

Praksa je primenjiva u zemljama gde:

- Obrazovni sistem omogućava deci da se obrazuju u različitim veštinama i prevenciji nasilja.
- Prevencija i povećana identifikacija kroz obrazovni sistem su među ciljevima i prioritetima nacionalne politike borbe protiv trgovine ljudima.
- Postoje podzakonski akti koji podržavaju sprovođenje prioriteta u borbi protiv trgovine ljudima.
- Postoji mreža nastavnika-obučivača, opremljenih ljudskim i finansijskim resursima.
- Postoji sistem obuke nastavnika koji je fleksibilan i prilagodljiv.
- Dostupna je ekspertiza relevantna za razvoj materijala za obuku i obuku nastavnika

Ime prakse KOMESARIJAT PODRŽAVA UČENJE I KONTINUIRANI RAZVOJ OSOBLJA

<i>Država</i>	Srbija
<i>Geografska oblast</i>	Nacionalna
<i>Sažetak pristupa</i>	Komesarijat za izbeglice i migracije (u daljem tekstu: KIM) je državna institucija koja ima mandat da se bavi pitanjima koja se odnose na izbeglice, migrante i tražioce azila. Centralna kancelarija KIM-a nalazi se u glavnom gradu i u svom sastavu ima pet centara za azil, 14 prihvatnih centara, jedan centar za obuku i mrežu od 191 poverenika u svakoj lokalnoj vladi. U 2015. godini ukupan broj zaposlenih bio je 60 ljudi, a od tada je povećan za 5 puta; danas ima nekih 300.³⁷ Tri različita zakona nalažu rad KIM-a. Zakon o izbeglicama daje ovlašćenja za registraciju, prijem i pružanje pomoći, određivanje/prestanak statusa izbeglice, smeštaj i naseljavanje, povratak i dr. Zakon o azilu i privremenoj zaštiti daje ovlašćenja za prijem i smeštaj tražilaca azila, upravljanje centrima za azil i integraciju ljudi kojima je dodeljena međunarodna zaštita. Zakon o upravljanju migracijama³⁸ nalaže definisanje i monitoring sprovođenja migracione politike, prikupljanje podataka o upravljanju migracijama, pripremu izveštaja i dr. Jedna od dužnosti KIM-a, prema Zakonu o upravljanju migracijama, je da obezbedi obuku u vezi sa upravljanjem migracijama. U ranim fazama, obuku za osoblje KIM-a pružale su organizacije civilnog društva i/ili donatorske organizacije. Kako su kapaciteti KIM-a rasli, institucija je mogla polako da preuzme organizaciju i izvođenje obuka. KIM je sada razvio nastavni plan i program obuke koji se sastoji od osnovne i napredne obuke. Obuka obučivača je takođe završena kako bi se stvorila grupa obučivača među osobljem KIM-a. U periodu od 2017. do 2021. godine KIM je realizovao 15 obuka za obučivače, obučio 64 obučivača i završio 18 kurseva obuke. Svake dve godine KIM razvija dvogodišnji program obuke za sve svoje osoblje, koji je usvojila vlada. KIM je uspostavio sistem izveštavanja preko kojeg prikupljaju podatke o svim aspektima funkcionisanja prihvatno-smeštajnih centara. Ovi izveštaji se prikupljaju na dnevnom, nedeljnom i mesečnom nivou. Pored toga, postoje mesečni koordinacioni sastanci koji se, u kombinaciji sa sistemom izveštavanja, koriste kao alat za prikupljanje informacija o potrebama za obukom osoblja. Svaki šef centra, u koordinaciji sa šefom smene u svakom centru, ima pravo da identifikuje i izveštava o različitim potrebama za obukom osoblja, koje se zatim dele kroz sistem izveštavanja ili na koordinacionim sastancima. Još jedan važan aspekt koji treba uzeti u obzir su izmene regulatornog okvira, čime je obuka osoblja o novim propisima postala obavezna. Uspostavivši sistem obuke, on pruža KIM-u sredstva za brz i fleksibilan odgovor na promenu

³⁷ Informacije dobijene intervjuom sa ključnim zainteresovanim stranama.

³⁸ Zakon o upravljanju migracijama, Službeni Glasnik RS, br. 107/2012

	propisa. Kao odgovor na fluktuaciju osoblja, postoji sistem koji osigurava da svako novo osoblje dobije uvod u rad i obuku. Drugi deo ove prakse je program praćenja obuke osoblja, kroz koji rukovodstvo KIM-a može da vidi koji su članovi osoblja prošli koju obuku i kakve bi mogle biti njihove buduće potrebe. Potrebe za obukom se zasnivaju na položaju osobe (npr. upravljanje kampom, kulturno posredovanje, obezbeđenje, prijem). Teme obuke se takođe određuju na osnovu potreba profesionalaca koji rade u centrima. U saradnji sa Fakultetom organizacionih nauka, KIM trenutno razvija onlajn platformu za obuku, kombinaciju onlajn obuke u formatu e-učenja i praktičnog iskustva (prakse) na terenu. Na ovoj platformi polaznici će pristupiti modulu obuke gde će dobiti opšte informacije o ulozi i mandatu KIM-a. Nakon toga, oni će biti poslani na teren da rade u dve smene i vrate se na sesiju razgovora licem u lice i razgovarati o tome kako da reše praktične izazove iz svog iskustva na terenu. KIM je takođe dobio akreditaciju od Evropske kancelarije za podršku azilu za sprovođenje pet kurseva obuke za obučivače (ToT) koji se odnose na uslove prijema i upravljanje prijemom, inkluziju i osnovna prava i međunarodnu zaštitu. Postoji devet obučivača iz redova KIM-a.
<i>Ključni rezultati</i>	• Uspostavljena je i funkcioniše institucionalizovana obuka za zaposlene. • U periodu od 2017. do 2021. godine KIM je realizovao 15 obuka za obučivače, obučio 64 obučivača i završio 18 kurseva obuke. • U 2019. uslovi prijema u pet centara za azil ispunili su 95% relevantnih standarda EASO smernica o uslovima prijema.³⁹ (Između ostalog, standardi se odnose na kvalifikacije osoblja i neophodnu i odgovarajuću obuku, tačnije, postojanje jasnog nastavnog plana obuke i uslova za obuku, obuka se pruža na redovnoj osnovi, minimalna obuka koja se pruža uključuje rodna i starosna pitanja, itd.) • Program obuke je akreditovan preko Nacionalne akademije za javnu upravu.
<i>Inovacije/ naučene lekcije</i>	Uspostavljanje strukturiranog sistema obuke bilo je ključno za uspeh ove prakse. Ovaj sistem podrazumeva nastavne planove i programe za osnovnu i naprednu obuku, obuku obučivača koji dolaze iz KIM-a i izvođenje obuke za osoblje zaposleno u različitim centrima, na osnovu dvogodišnjeg plana obuke. Pored toga, ova praksa je rađena da bude održiva jer je konceptualizovana i vođena od strane KIM-a, čime se obezbeđuje potpuno vlasništvo i posvećenost. Pored toga, program obuke je akreditovan od strane Nacionalne akademije za javnu upravu, centralne institucije u državnom sistemu za stručno usavršavanje javne uprave. Obuku izvode obučivači iz redova KIM-a.

³⁹ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/serbia-report-2021_en

EASO Smernice propisuju metod za obezbeđivanje uslova za prijem. One postavljaju standarde u različitim oblastima života i postoji Odeljenje za obuku osoblja. U ovom odeljenju postoje minimalni standardi koje treba ispuniti u pogledu kvalifikacija osoblja i neophodne i odgovarajuće obuke. Ovi standardi su praćeni specifičnim indikatorima, kao što su jasno postojanje nastavnog plana i programa obuke i zahteva za obuku, obuka se pruža na redovnoj osnovi, minimalna obuka koja se pruža uključuje pitanja specifične za pol i uzrast, itd.

Prenosivost

Ova praksa je relevantna u kontekstima u kojima postoji:

- Česte zakonodavne i/ili promene konteksta koje zahtevaju kontinuiranu nadgradnju veština i znanja osoblja.
- Velika fluktuacija osoblja.

Praksa je primenjiva u zemljama gde:

- Postoji odluka/regulatorni okvir koji podržava obuku i učenje osoblja.
- Dostupna je ekspertiza relevantna za razvoj nastavnog plana i programa obuke i materijala i obuku osoblja
- Postoji mreža obučivača, opremljenih ljudskim i finansijskim resursima.
- U instituciji je uspostavljen službeni sistem izveštavanja koja će vršiti prikupljanje podataka i izveštavanje o potrebama obuke.

Ime prakse KONTINUIRANA OBUKA O PROCESU AZILA ZA SVE POLICIJSKE SLUŽBENIKE KOJI RADE NA AZILU

Država Severna Makedonija

Geografska oblast Nacionalna

Sažetak pristupa

Sektor za azil (u daljem tekstu: Sektor) pri Ministarstvu unutrašnjih poslova organizuje obuku za sve službenike prvog kontakta sa graničnog prelaza i iz lokalnih policijskih stanica koje rade na azilu. Sektor je izradio materijale za obuku i svake godine vrši obuku za odabrano osoblje u svim policijskim stanicama, a zatim odabrano obučeno osoblje prenosi znanje drugim kolegama u istoj policijskoj stanici.

U okviru Sektora funkcionišu dva odeljenja, Odeljenje za ispitivanje procedure po podnetim zahtevima za priznavanje prava na azil i dodelu registarskog broja i Odeljenje za registraciju tražilaca azila, komunikaciju sa Evropskim sistemom za azil i međunarodnu saradnju. Ovo drugo odeljenje je odgovorno za organizaciju i izvođenje obuke.

Sektor priprema godišnji program i plan sa svim aktivnostima i obukama planiranim za ovu godinu. Plan obuke se zatim deli sa Biroom za javnu bezbednost, koji je odgovoran za sve policijske stanice. U skladu sa ovim planom, Sektor vrši obuku policijskih službenika. Svake godine se obučava oko 20 osoba po policijskoj stanici. Njih 20 zaduženo je za prenošenje znanja kolegama iz policijskih stanica i sa graničnog prelaza.

Sektor priprema materijale za obuku. Materijali za obuku su zasnovani na Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti koji reguliše postupak azila i standarde i smernice Evropske kancelarije za podršku azilu o postupku traženja istog. Materijali za obuku odnose se na postupak azila, princip zabrane proterivanja, indikatore za određivanje tražioca azila, saradnju sa Centrom za socijalni rad, prava tražilaca azila i usluge koje im stoje na raspolaganju itd. Sektor je preveo pristup kompletu za proceduru, koji se takođe prosleđuje nacionalnim policijskim stanicama i službenicima graničnih prelaza.

Obuka je namenjena svim policijskim službenicima koji rade na azilu, u osam sektora unutrašnjih poslova i svim policijskim stanicama u okviru tih sektora i četiri regionalna centra za granična pitanja. Cilj obuke je unifikacija postupka azila u svim policijskim stanicama u radu sa tražiocima azila, dekom bez pratnje i drugim ranjivim osobama. U svakoj policijskoj stanici ostavljen je paket za obuku sa svim materijalima za obuku, tako da im policijski službenici mogu pristupiti po potrebi. Informativne brošure su dostupne na 11 jezika, a informativni poster i su vidljivi u svim policijskim stanicama. Obuka i informativni materijali se menjaju u skladu sa izmenama regulatornog okvira. Približno 50 dana obuke se dodeljuje na godišnjem nivou kako bi se pokrila obuka za sve policijske stanice.

Sistem za traženje azila je centralizovan, što znači da se svi zahtevi za azil šalju iz lokalnih policijskih stanica u sektor. Sektor vrši analizu zahteva za azil i na osnovu te analize može da shvati da li njihovo osoblje ima rupe u znanju u pogledu postupka azila. Pored toga, sektor priprema godišnje izvještaje o svom radu. U okviru procesa prijavljivanja, oni rade analizu svih podataka u vezi sa azilom koje dobijaju od svih policijskih stanica. Ovo im pomaže da prilagode svoje materijale za obuku i informacije kako bi odgovorili na potrebe ljudi koji traže azil.

Ključni rezultati

Neki od postignutih rezultata: ⁴⁰

- U MUP-u je razvijen i potpuno institucionalizovan sistem kontinuirane obuke.
- Obuka je sprovedena za približno 20 ljudi po policijskoj stanici na godišnjem nivou.

Inovacije/naučene lekcije

Kada je Sektor prvi put izradio materijale za obuku, pokušali su da obuhvate većinu informacija koje su dostupne u Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti. Saznali su da su ti materijali teški i teško razumljivi polaznicima, posebno novim policajcima. Kao rezultat toga, Sektor je pojednostavio materijale za obuku koji su se fokusirali na prava tražilaca azila i obaveze policijskih službenika, uključujući i princip zabrane proterivanja. Oni su takođe uključili konkretne korake i smernice o tome šta policajac treba da radi i informacije o tome kako da popune zahtev za azil.

Zbog COVID-19 obuka u živo je obustavljena. Dakle, Sektor radi analizu IT mogućnosti svih policijskih stanica kako bi se obuka sprovela onlajn. Zbog velike fluktuacije osoblja u policijskim stanicama, Sektor želi da obezbijedi kontinuiranu obuku i dostupnost znanja u svakoj policijskoj stanici. Verovatno je da će u budućnosti obuka kombinovati metode u živo i onlajn.

Prenosivost

Ova praksa je relevantna u kontekstima u kojima postoji:

- Česte zakonodavne i/ili promene konteksta koje zahtevaju kontinuiranu nadgradnju veština i znanja osoblja.
- Velika fluktuacija osoblja.

Praksa je primenjiva u zemljama gde:

- Postoji odluka/regulatorni okvir koji podržava obuku i učenje osoblja.
- Dostupna je ekspertiza relevantna za razvoj materijala za obuku i obuku osoblja
- Postoji mreža obučivača, opremljenih ljudskim i finansijskim resursima.
- U instituciji je uspostavljen službeni sistem izveštavanja koja će vršiti prikupljanje podataka i izveštavanje o potrebama obuke.

⁴⁰ Informacije dobijene intervjuom sa ključnim zainteresovanim stranama.

POGLAVLJE 5: ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Zemlje zapadnog Balkana su akumulirale znanje kao rezultat izbegličke i migrantske krize u Evropi 2015. godine, znanje koje je prenosivo i može se koristiti u različitim kontekstima kada se radi o mešovitim migracionim tokovima i identifikaciji žrtava trgovine ljudima u okviru mešovitim migracionih tokova. Da bi znanje bilo prenosivo, ono mora biti dostupno i dobro dokumentovano. Međutim, to nije bio slučaj sa praksama predstavljenim u ovom izveštaju, pre njegovog objavljivanja. Morali su da se konsultuju brojni izvori, urade intervjui, kako bi se prikupile ključne informacije i opisala praksa. Praksa koja je slabo ili nije dokumentovana otežava razmenu i prenos znanja stečenog primenom te prakse. Štaviše, nedostatak dokaza o tome kako praksa funkcioniše i koji su neophodni resursi za uspostavljanje i održavanje takve prakse može sprečiti da se praksa institucionalizuje i da postane deo državnog sistema za odgovor.

Prakse predstavljene u ovom izveštaju su veoma raznolike po prirodi i obimu. Dolaze iz četiri različite države i odnose se na saradnju različitih državnih i nedržavnih aktera; neki se odnose na upravljanje mešovitim migracionim tokovima, a drugi na identifikaciju i upućivanje žrtava trgovine ljudima, u kontekstu mešovitim migracija. Sveobuhvatni zaključci vezani za prakse predstavljene u ovom izveštaju su sledeći:

- **OCD zamenjuju ili dopunjuju usluge koje nude državni organi:** Korišćenje OCD za pružanje usluga u partnerstvu ili u ime državnih organa pokazalo se kao dobar model. Ovaj model je primenjiv na različite situacije, uključujući: potrebu za brzim, fleksibilnim i prilagodljivim odgovorom države (masovne migracije), za popunjavanje jazova u pružanju državnih usluga (identifikacija žrtava TLJB) i za pružanje visoko specijalizovane pravne ekspertize (informacije u vezi sa azilom na graničnim prelazima) itd. Takva partnerstva mogu postojati u zemljama u kojima su državni organi sposobni i voljni da rade sa OCD.
- **Modeli koji obezbeđuju održivost:** Praksa je pokazala nekoliko dobrih modela obezbeđivanja održivosti inicijativa koje finansiraju donatori. Neki primeri uključuju institucionalizaciju prakse u okviru državnog organa, promenu opisa poslova javnih službenika kako bi se obezbedila sredstva za njihov rad, potpisivanje ugovora o trajnoj saradnji između državnog organa i OCD, ili davanje licence za pružanje usluga OCD u ime vlade. Međutim, finansijska održivost usluga koje pružaju OCD ostaje izazov, pošto većina finansiranja OCD na Zapadnom Balkanu dolazi od donatora. Izuzetak je praksa iz Austrije, gde finansiranje OCD dolazi iz državnog budžeta.
- **Izazov u identifikaciji žrtava trgovine ljudima među ljudima u pokretu:** Izbeglička i migrantska kriza u Evropi 2015. otkrila je slabost u sistemu identifikacije žrtava trgovine ljudima. Prvo, sistem je bio skrojen da pruža usluge identifikacije i upućivanja ljudima koji borave u zemlji, a ne u tranzitu. Kao takve, vlasti nisu imale alate da sprovedu početni skrining i procenu ranjivosti ili rizika u kratkom vremenskom periodu za veliki broj ljudi u tranzitu i dalje ka svojim krajnjim odredištima. Čak i da su žrtve TLJB identifikovane, one nisu htele da ostanu. Drugo, sistem nije mogao brzo da reaguje i prilagodi postojeći sistem identifikacije i upućivanja TLJB da podrži identifikaciju žrtava TLJB među ljudima u pokretu. Treće, OCD nisu imale veštine da dokumentuju slučaj na osnovu kojeg bi državni organi mogli da prepoznaju osobu kao žrtvu trgovine ljudima. Konačno, sistemu je nedostajao kulturološki senzitivni pristup ljudima nacionalnosti različitih od lokalnih. Odsustvo kulturološkog pristupa ometalo je skrining i identifikaciju žrtava trgovine ljudima.
- **Važnost postojanja sistema kontinuirane obuke i učenja:** Zemlje Zapadnog Balkana rade u okruženju sa čestim zakonskim promenama koje zahtevaju kontinuirano unapređenje

veština i znanja osoblja. Pored toga, postoji velika fluktuacija osoblja zaposlenog u državnim institucijama. Osim ako ne postoji sistem koji podržava kontinuirano učenje i obuku, državni organi ne mogu redovno graditi znanje novozaposlenog/premeštenog osoblja ili edukovati osoblje o najnovijim zakonskim promenama i kako se te promene prevode u praksi.

- **Nedostatak uniformisanog sistema prikupljanja podataka:** Konsultovani su brojni izvori kako bi se prikupili podaci o praksama predstavljenim u ovom izveštaju. Proces je pokazao da postoje diskrepance u podacima prikupljenim od dve različite institucije u vezi sa istom praksom za isti vremenski period. Na primer, podaci vezani za rad mobilnih timova, koje je prikupio nacionalni mehanizam za upućivanje, nisu se poklapali sa podacima o broju identifikovanih žrtava trgovine ljudima u jednoj godini koje je prikupila policija.

Predložene preporuke treba da pomognu zainteresovanim stranama da održe i unaprede svoju praksu, ali i da podrže njihov prenos u druge zemlje.

- **Dokumentujte proces razvoja i implementacije prakse:** Koristite informacije za učenje i razmenu znanja ili za podršku institucionalizaciji prakse u okviru državnog sistema za odgovor. Dokumentovana praksa bi se mogla koristiti u drugim nacionalnim vanrednim situacijama ili podeliti sa partnerima iz drugih zemalja.
- **Stvoriti pravni osnov za saradnju između OCD i državnih organa:** Imati na snazi zakon ili pravni dokument (ugovor) koji će služiti kao osnova za takvo partnerstvo i osigurati jasnoću u podeli uloga, kao i odgovornosti i sigurnosti u funkcionisanju partnerstva OCD i državnog organa.
- **Planirajte održivost od samog početka:** U samom početku, kada uspostavljate praksu, napravite plan kako će se ta praksa održati. Takav plan treba da sadrži analizu svih resursa koji su potrebni za uspostavljanje i održavanje prakse, praćeno informacijom o tome koji su resursi dostupni/nedostaju u sistemu odgovora države, i sa planom akcije zaključite kako će ti resursi biti obezbeđeni.
- **Obezbedite državnu finansijsku podršku za usluge spoljnih saradnika:** Kada država zaključi ugovor o ustupanju usluga OCD, ugovor treba da uključuje finansijsku uplatu OCD koja pruža uslugu.
- **Uspostavite kulturološki senzitivni sistem sa prekograničnim vezama za podršku identifikaciji trgovine ljudima:** Uspostavite sistem za podršku žrtvama trgovine ljudima u okviru mešovite migracione populacije, sistem koji je kulturološki senzitivni i cilja na populaciju u pokretu. Smatrajte tumače i kulturološke posrednike ključnim sastojkom za upravljanje mešovitim migracionim tokovima i podršku identifikaciji žrtava trgovine ljudima. Tumači i posrednici mogu pomoći u razmeni informacija, skriningu i identifikaciji žrtava i održavanju rada organa za provođenje zakona i pravosuđa. Uspostavite prekograničnu saradnju i stvorite vezu u pružanju usluga sa različitim zemljama kako bi se obezbedio kontinuitet informacija i pružanje usluga podrške tokom tranzita i kretanja kroz različite zemlje.
- **Investirajte u prilagođavanje državnog sistema identifikacije žrtava:** sistem sa mogućnošću prilagođavanja, bržeg reagovanja i brze procene potencijalnih žrtava među ljudima u pokretu. Istovremeno, trebalo bi da pruži podršku organizacijama civilnog društva i da ih obučiti da pišu detaljne izveštaje o potencijalnim slučajevima kako bi nacionalne vlasti mogle da koriste te izveštaje da pribave dovoljno informacija da zvanično identifikuju žrtvu i pokrenu slučaj trgovine ljudima.
- **Uspostavite sistem za kontinuirano obrazovanje i obuku kadrova:** Sistem koji treba da se postavi u institucije koje su zadužene za obuku osoblja u sektoru javne administracije. Sistem koji uključuje izradu priručnika za obuku i pratećih materijala, obuku obučivača koja

se održava širom zemlje na nacionalnom nivou, obuku koju izvode lokalni obučivači, kontinuirano praćenje i evaluaciju znanja stečenog kroz obuku i izgradnju tih informacija kako bi se kontinuirano poboljšavala obuka i edukacija osoblja.

- **Izgradite jedinstven sistem prikupljanja podataka:** Unapredite državni sistem prikupljanja podataka kako bi se obezbedili jedinstveni i tačni podaci koji se odnose na identifikaciju žrtava trgovine ljudima. Polazna tačka bi trebalo da bude razumevanje koji državni organi imaju mandat da prikupljaju podatke o trgovini ljudima, kako je sistem postavljen, kako se podaci prikupljaju i evidentiraju, kako podaci teku unutar i izvan sektora/institucija i upoređivanje podataka, širenje, analiza i izveštavanje. Takođe treba da pruži informacije o tome kako različiti organi regulišu upravljanje podacima, definicije i indikatore na osnovu kojih se podaci prikupljaju i sprovodi proces osiguranja kvaliteta u svakoj instituciji. Nakon što se takva procena završi, svaki sektor treba da se fokusira na ono što može da uradi da poboljša svoj sistem prikupljanja podataka, koje veze treba uspostaviti ili ojačati da bi se poboljšala horizontalna i vertikalna razmena podataka i kako da se pozabave nedostacima u dostupnosti, adekvatnosti i kvalitetu podataka, uključujući razvrstavanje podataka. Preporučuje se da se takva sveobuhvatna vežba preduzme u skladu sa dogovorom ili rukovodstvom Nacionalnog mehanizma za upućivanje.

ANEKSI

ANEKS 1: KORIŠĆENI RESURSI

[svim dokumentima je pristupljeno između novembra i decembra 2021, osim ako nije drugačije naznačeno]

- Baza podataka o azilu (2016), *Izveštaj o Srbiji*, dostupno [ovde](#)
- Beogradski centar za ljudska prava, *Informacije o licima koja traže azil u Republici Srbiji*, dostupno [ovde](#)
- Beogradski centar za ljudska prava (2016), *Pravo na azil u Republici Srbiji 2015*, dostupno [ovde](#)
- Brunovskis & Surtees (2109) Identifying trafficked migrants and refugees along the Balkan route. Exploring the boundaries of exploitation, vulnerability
- Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima (2020) *Informator o radu*, dostupno [ovde](#)
- Komitet protiv torture (2021), *Zaključna zapažanja o trećem periodičnom izveštaju Srbije*, dostupno [ovde](#)
- Komitet za eliminaciju diskriminacije žena, (2019), *Zaključna zapažanja*, dostupna [ovde](#)
- Komitet za prava deteta, (2017), *Zaključna zapažanja*, dostupno [ovde](#)
- Commissariat for Refugees and Migration of the Republic of Serbia (2015), *Migracioni profil Republike Srbije za 2015. godinu* dostupan [ovde](#) [accessed January 2022]
- Commissariat for Refugees and Migration of the Republic of Serbia (2016), *Migracioni profil Republike Srbije za 2016. godinu*, dostupan [ovde](#) [accessed January 2022]
- Komesarijat za izbeglice i migracije Republike Srbije, *Izveštaj o stanju*, dostupno [ovde](#)
- Ustav Republike Srbije, dostupan [ovde](#) [pristupljeno: januar 2022.]
- Savet Evrope (2016), *Zbornik dobrih praksi o implementaciji Saveta Evrope Konvencija o borbi protiv trgovine ljudima*, dostupno [ovde](#)
- Savet Evrope (2020), *Zbornik dobrih praksi u rešavanju problema trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije*, dostupno [ovde](#)
- Horizontalni program Saveta Evrope za Zapadni Balkan i Tursku – veb stranica II faze i njihove vesti, dostupne [ovde](#)
- Veće ministara Bosne i Hercegovine, *Strategija suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini 2020–2023*, dostupno [ovde](#)
- Duric, Predrag & Abdullaev, Timur & Konstantinov, Boyan & Hamelmann, Christoph. (2016). NGO social contracting fact sheet *Serbia*, available [here](#)
- EASO (2020), *Godišnji opšti izveštaj*, dostupan [ovde](#)
- EASO, *Smernice o postupku azila: operativni standardi i indikatori*, dostupni [ovde](#)
- EASO, *Vodič o uslovima prijema: operativni standardi i indikatori*, dostupno [ovde](#)
- Evropska komisija (2021), *Izveštaj Srbija 2021*, dostupan [ovde](#)
- Evropska mreža za migracije, Pregled organizacije sistema migracija i azila u Austriji, dostupan [ovde](#)
- Evropski parlament (2016), *Uloga Srbije u suočavanju sa migracionom krizom*, dostupno [ovde](#)
- E. Petreska (2020), *Evaluacija Nacionalne strategije i Nacionalnog plana akcije za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalnih migracija (2017-2020)*
- EASO program, dostupan [ovde](#)
- EASO (2020), *Godišnji izveštaj o obuci*, dostupan [ovde](#)
- Evropski semestar (2019), *Preporuka za preporuku Saveta o Nacionalnom programu reformi Austrije za 2019. i davanje mišljenja Saveta o Programu stabilnosti Austrije za 2019.*, dostupno [ovde](#)
- Agencija Evropske unije za osnovna prava (2019), *Integracija mladih izbeglica u EU: dobre prakse i izazovi*, dostupno [ovde](#)
- Foreign Policy Paper (2016), *Srbija na putu izbeglica - Humanitarni odgovor i pravna prilagođavanja*, dostupno [ovde](#)
- Forin, Roberto & Healy, Claire (2018). *Trafficking Along Migration Routes to Europe: Bridging the Gap between Migration, Asylum and Anti-Trafficking*. Vienna: ICMPD

GIZ (2020), Izveštaj o proceni, dostupan [ovde](#)

Globalni projekat pritvora (2019), Zajednički podnesak Evropskom komitetu za prevenciju torture i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, dostupan [ovde](#) [pristupljeno januara 2022.]

GRETA (2017), Izveštaj o implementaciji Konvencije Veća Evrope o borbi protiv trgovine ljudima od strane Bosne i Hercegovine, dostupan [ovde](#)

GRETA (2017), *Izveštaj o primeni Konvencije Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima u Srbiji*, dostupan [ovde](#)

GRETA (2018), Odgovori iz Bosne i Hercegovine u Upitnik za evaluaciju Provedbe Konvencije Vijeća Evrope o Akciji protiv Trgovine Ljudima od Strane Država Članica, dostupan [ovde](#)

GRETA (2020), Treći izveštaj o evaluaciji, Austrija, dostupan [ovde](#)

Komiteo za ljudska prava, (2017), Zaključna zapažanja Srbija, dostupno [ovde](#)

ICMPD (2020), *Procena migracione situacije na Zapadnom Balkanu i implikacija COVID-19 na upravljanje migracijama*

ICMPD (2020), *Razvoj, implementacija i praćenje strateškog odgovora na borbu protiv trgovine ljudima u Marri učesnicima*, dostupno [ovde](#)

ICMPD (2019), *Snaga za nastavak*, dostupno [ovde](#)

ICMPD (2021), *Beyond Joint Actions: Towards Integrated Anti Trafficking Responses Between EU Member States and the Western Balkans*, available [here](#)

IDEAS, *Dobre prakse u pružanju starateljske zaštite deci izbeglicama u Srbiji*, dostupno [ovde](#)

Institute for Social Activities Serbia, information on licensing available [here](#)

IOM (2018) *Unapređenje borbe protiv trgovine ljudima u krizama na Zapadnom Balkanu*, dostupno [ovde](#)

IOM (2018) bilten, dostupan [ovde](#)

IOM (2015), *Organizacija politike azila i migracija u Austriji*, dostupno [ovde](#)

L. Sorrentino (2016), *Procena mehanizama upućivanja na žrtve trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini*, dostupno [ovde](#)

Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja (2011), *Zakon o socijalnoj zaštiti*, dostupno [ovde](#)

Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja (2019), *Pravilnik o bližim uslovima i standardima za pružanje usluga socijalne zaštite*, dostupno [ovde](#)

Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine (2018), *Dvogodišnji bilten*, dostupno [ovde](#)

Centar za mešovitu migraciju, (2021), *Pregled mešovitih migracija 2021*, dostupno [ovde](#)

Platforma za mešovitu migraciju (2017), *Tolerisano, ali koliko dugo?* dostupno [ovde](#)

MUP, *Informativna brošura za tražioce azil*, dostupno [ovde](#)

MUP, dostupno [ovde](#)

MYLA (2015), Godišnji izveštaj, dostupan [ovde](#)

MYLA (2015), Izveštaj sa terena, dostupan [ovde](#)

MYLA (2016), Godišnji izveštaj, dostupan [ovde](#)

MYLA (2016), Izveštaj o radu na terenu, dostupan [ovde](#)

MYLA (2018-2019), *Situacija sa azilom u Republici Severnoj Makedoniji*, dostupno [ovde](#)

MYLA (2019), *Izveštaj o trgovini ljudima i krijumčarenju migranata u Severnoj Makedoniji*, dostupan [ovde](#)

MYLA (2020), *Analiza zakonodavstva i implementacija Standardnih operativnih procedura za bavljenje žrtvama trgovine ljudima kroz studiju slučaja*, dostupna [ovde](#)

MYLA (2020), *Zajednička migraciona politika Zapadnog Balkana: Dokument o regionalnoj politici o granicama i povratku*, dostupan [ovde](#)

MYLA (2020), *Tekući izazovi integracije izbeglica, migranata i tražilaca azila praćeni diskriminacijom, ksenofobijom i zločinom iz mržnje*, dostupno [ovde](#)

Nermin Oruc, Saima Raza and Danica Santic, (2019), *Zapadnobalkanski migracioni put (2015-2019)*, dostupno [ovde](#)

NVO Astra (2020), *Ocena Nacionalnog Mehanizma za Upućivanje Žrtava Trgovine Ljudima u Republici Srbiji*, dostupno [ovde](#)

NVO Atina, dostupno [ovde](#)

NVO Atina, *Trgovina ženama i devojka u kontekstu globalnih migracija*, dostupno [ovde](#)

NVO Atina (2008), *Nacionalni Mehanizam Upućivanja Žrtava Trgovine Ljudima u Republici Srbiji*, dostupno [ovde](#)

NVO Atina (2017), *Nasilje nad ženama i devojka među izbegličkom i migrantskom populacijom u Srbiji*, dostupno [ovde](#)

Nacionalna komisija za borbu protiv trgovine ljudima, [ovde](#)

Nacionalna komisija za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne migracije (2015), *Godišnji izveštaj*, dostupan [ovde](#) [pristupljeno januara 2022.]

Nacionalna komisija za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne migracije (2016), *Godišnji izveštaj*, dostupan [ovde](#) [pristupljeno januara 2022.]

Nacionalna komisija za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne migracije (2017), *Godišnji izveštaj*, dostupan [ovde](#) [pristupljeno januara 2022.]

Nacionalna komisija za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalnih migracija (2018), *Godišnji izveštaj*, dostupan [ovde](#)

Nacionalne komisije za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne migracije (2019), *Godišnji izveštaj*, dostupan [ovde](#) [pristupljeno januara 2022.]

Nacionalna komisija za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalnih migracija (2020), *Godišnji izveštaj*, dostupan [ovde](#)

Severna Makedonija (2019), *Izveštaj vlasti Severne Makedonije o preduzetim merama u skladu sa Preporukom Komiteta strana CP (2018) o primeni Konvencije Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima*, dostupan [ovde](#)

N. Milutinović (2019), *Zavod za starateljstvo za decu bez pratnje ili decu odvojenu od roditelja/staratelja*, dostupno [ovde](#)

OECD (2021), *Višedimenzionalni pregled Zapadnog Balkana*, dostupan [ovde](#)

Ombudsman, nacionalni izvestilac (2020), *Izveštaj o izazovima u identifikaciji i praćenju žrtava*

Open Gate Fact Sheet (2014-2019), *Iskustvoto na Otvorena porta so baratelite na azil, migrantite i begalcite*, dostupno [ovde](#)

Open Gate, *Socijalna zastita na begalicta vo Makedonija 2015-2016*, dostupno [ovde](#)

Kancelarija specijalnog predstavnika i koordinatora OEBS-a za borbu protiv trgovine ljudima, *Povremeni dokument br. 8: Kritična uloga civilnog društva u borbi protiv trgovine ljudima*, dostupan [ovde](#)

Skupština Srbije, *Zakon Vlade* dostupno [ovde](#) [pristupljeno: januar 2022.]

Udruženje Romkinja i mladih Luludi (2021), *Analiza nalaza istraživanja o percepciji i razumevanju trgovine ljudima među srednjoškolicima*, dostupno [ovde](#)

S. Mircheva, R. Rajkovchevski (2017), *Izazovi u identifikaciji i zaštiti ranjivih pojedinaca i žrtava rodno zasnovanog nasilja i trgovine ljudima u kontekstu aktuelne migracione krize*, dostupno [ovde](#)

Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima (2018), *Izveštaj o stanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini u 2017. godini*, dostupan [ovde](#)

Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima (2019), *Izveštaj o stanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini u 2018. godini*, dostupan [ovde](#)

Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima (2020), *Izveštaj o stanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini u 2019. godini*, dostupan [ovde](#)

Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima (2021.), *Izveštaj o stanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini u 2020. godini*, dostupan [ovde](#)

UNHCR, *Podnošenje zahteva za azil u Srbiji*, dostupno [ovde](#)

UNICEF (2017), *Izveštaj o humanitarnoj situaciji izbegličke i migrantske krize u Evropi br. 19*, dostupan [ovde](#)

UNICEF (2017), *Izveštaj o humanitarnoj situaciji izbegličke i migrantske krize u Evropi br. 26*, dostupan [ovde](#)

UNICEF (2018), *Konsolidovani humanitarni izveštaj o vanrednim situacijama o izbegličkoj i migrantskoj krizi u Evropi*, dostupan [ovde](#)

UNODC (2020), *Merenje organizovanog kriminala na Zapadnom Balkanu*, dostupno [ovde](#)

UNODC (2020), *Globalni izveštaj o trgovini ljudima 2020*, dostupan [ovde](#)

Ministarstvo rada SAD (2020), *Nalazi o najgorim oblicima dečje eksploatacije radom: Bosna i Hercegovina*, dostupno [ovde](#)

Stejt department SAD, *Izveštaj o trgovini ljudima za 2021: Austrija*, dostupno [ovde](#)

Stejt department SAD, *Izveštaj o trgovini ljudima za 2021: Bosna i Hercegovina*, dostupno [ovde](#)

Stejt department SAD, *Izveštaj o trgovini ljudima za 2021: Srbija*, dostupno [ovde](#)

Vasko Popovski (2021), *Студија за јавни политику за управување со кризи*, dostupno [ovde](#) [pristupljeno: januara 2022]

Svetska banka; Globalni fond za smanjenje katastrofa i oporavak. 2021. Procena spremnosti i odgovora na vanredne situacije: Severna Makedonija. Svetska banka, Vašington, DC. © Svetska banka, dostupno [ovde](#) [pristupljeno januara 2022.]

Svetska zdravstvena organizacija (2016), *NGO Social Contract Fact sheet Srbija*, dostupno [ovde](#)

Zoran Drangovski (2019), *Analitički izveštaj - Pouke naučene iz migracione situacije 2015-2016 u regionu Zapadnog Balkana*, dostupno [ovde](#) [pristupljeno januara 2022.]

DOBRE PRAKSE U UPRAVLJANJU MEŠOVITIM MIGRACIONIM TOKOVIMA IZVEŠTAJ SA RADIONICE

1. mart 2022.

Ciljevi i učesnici

Cilj radionice je bio širenje dobrih praksi u upravljanju mešovitim migracionim tokovima i identifikaciji i upućivanju žrtava trgovine ljudima na Zapadnom Balkanu, kao i olakšavanje razmene informacija i učenja.

Bila je raznolika grupa od 60 učesnika sa geografskom zastupljenošću iz Austrije i zemalja Zapadnog Balkana, uključujući Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Kosovo¹, Crnu Goru, Severnu Makedoniju i Srbiju.

Učesnici su bili predstavnici ministarstava unutrašnjih poslova, granične policije, profesionalci koji rade na pitanjima azila ili sa ljudima kojima je potrebna međunarodna zaštita; predstavnici organizacija civilnog društva, kao što su Društvo za pravnu pomoć Tirane, Makedonsko udruženje mladih pravnik (MYLA), Legis, ASTRA, Open Gate/La Strada Makedonija, Novi put, Crveni krst Crne Gore, Hilfswerk International, Udruženje „Medica“ Zenica, Civic Alliance, Atina; i predstavnici regionalnih i međunarodnih organizacija uključujući GIZ, OEBS, ICMPD, DRC, UNHCR, UNODC, IOM i UNICEF.

Glavne teme diskusije

Diskusija se vrtela oko šest dobrih praksi uključujući:

- 1) Pravo na legalni boravak od 72 sata (Severna Makedonija i Srbija);
- 2) OCD koje podržavaju policiju u registraciji ljudi koji prelaze granicu (Severna Makedonija);
- 3) Licenciranje OCD za pružanje usluga (Srbija);
- 4) Terenski rad OCD u prihvatnim i tranzitnim centrima (Severna Makedonija);
- 5) Model socijalnog rada u vanrednim situacijama (Severna Makedonija); i
- 6) Obuka za sve policijske službenike koji rade na azilu (Severna Makedonija).

Sledi sažetak glavnih tema o kojima se razgovaralo:

- Tokom 2015. godine, tokom migracione krize, veliki broj ljudi je prošao kroz Severnu Makedoniju i Srbiju. OCD je radila sa vlastima na legalizaciji tranzita ljudi u pokretu. Vlasti su razmislile nekoliko modela i odlučile da promene zakon i uvedu legalni boravak od 72 sata izražavanjem namere o azilu. Odobrenje legalnog boravka od 72 sata možda nije bila najbolja strategija za rešavanje velikog priliva ljudi koji prolaze kroz zemlju. Ovaj zaključak se zasniva na činjenici da je postojala velika diskrepanca između broja iskazanih namera za traženje azila (oko 500.000) i broja zahteva za azil (oko 200).
- Pre 2015. godine, u Severnoj Makedoniji je bilo veoma teško uspostaviti saradnju između organizacija civilnog društva (OCD) i policije. OCD su pokušale da uspostave model saradnje i pruže podršku policiji. Prekretnica je bila migraciona kriza iz 2015. godine. Granična policija se svakodnevno suočavala sa velikim brojem ljudi koji su dolazili i nije imala dovoljno ljudskih i

¹Sve reference na Kosovo u ovom dokumentu treba shvatiti u kontekstu rezolucije Ujedinjenih nacija 1244 (1999.)

tehničkih resursa da registruje te migrante. Policija je odlučila da prihvati podršku MYLA i UNHCR u registraciji lica koja su izrazila nameru da zatraže azil. Pored toga, OCD su pomogle u ublažavanju tenzija jer je ljudima bilo lakše da komuniciraju sa predstavnicima OCD/prevodiocima/kulturološkim posrednicima, nego sa uniformisanom policijom.

- U Severnoj Makedoniji, migranti su se brzo kretali tokom vanredne situacije i mnoge odluke su donete na ad hoc osnovi. Neke odluke su bile zasnovane na političkom dogovoru. Jedan primer je da je doneta odluka da se kretanje ograniči za sve, sa izuzetkom migranata koji dolaze iz Iraka, Sirije ili Avganistana. Migrantima iz ove tri zemlje dozvoljeno je da podnesu nameru da zatraže azil. Ograničenje je bilo rezultat političkog dogovora jer zakon nije naveo koje nacionalnosti mogu, a koje ne mogu da izraze nameru da traže azil.
- Službenici koji su evidentirali ljude u pokretu ponekad su pravili greške u dokumentima. Neke od grešaka su rezultirale vraćanjem migranata iz jedne zemlje u drugu. Na primer, neki migranti su morali da putuju nazad iz Srbije, preko Severne Makedonije i vrata se u Grčku da bi ispravili grešku.
- UNHCR Severna Makedonija podelio je iskustvo gde su sve zemlje srednje Evrope potpisale Memorandum o razumevanju (MoR) sa graničnim vlastima, model koji je promovisao UNHCR. MoR su bili bilateralni (granična policija/UNHCR) ili trilateralni (granična policija/UNHCR/OCD) sporazumi. Uzorci MoR su objavljeni i mogu se koristiti kao model na Zapadnom Balkanu.
- Migraciona kriza je pokazala potrebu za brzim odgovorom sistema podrške žrtvama trgovine ljudima u Srbiji. Sistem je skrojen da pruža dugoročnu i kontinuiranu podršku žrtvama trgovine ljudima, a ne ljudima koji su u tranzitu. Kroz Srbiju je prošlo oko milion migranata, a uprkos brojnim izveštajima o potencijalnim žrtvama trgovine ljudima, identifikovano je samo 20 žrtava trgovine ljudima.
- Važna je decentralizacija usluga. Dok su mnoge službe uspostavljene u urbanim/glavnim područjima, ljudi kojima bi te usluge mogle biti potrebne nalaze se u blizini graničnih područja.
- U Srbiji, licenciranje za pružanje usluga ne dolazi nužno uz finansijsku podršku države.
- Važno je imati informacije zasnovane na zajednici, kao i informacije koje dolaze izvan zajednica (krijumčari, međunarodne organizacije, OCD, vlada). Razgovaralo se i o tačnosti informacija koje su date ljudima u pokretu. Različite međunarodne organizacije i OCD imaju projekte koji se bave razmenom informacija i tačnosti informacija koje se pružaju ljudima u pokretu.
- Takođe, za upravljanje mešovitim migracijama su ključni tumači i kulturološki posrednici. Jedna dobra praksa IOM-a obuhvata podizanje svesti među različitim zainteresovanim stranama/osobama koje dele neku vrstu zajedništva sa migrantima u pogledu njihove zemlje porekla, kulture, vere i jedinstvenih različitih karakteristika stanovništva koje migrira, itd.
- Naglašen je značaj stvaranja mreže i saradnje van granica zemlje. Potencijalne žrtve trgovine ljudima, identifikovane među ljudima u pokretu, nisu htele da ostanu u zemlji u kojoj su identifikovane. Stoga se smatra ključnim stvaranje mreže usluga unutar različitih zemalja na ruti i krajnjim destinacijama, kao način da se osigura pomoć i nastavi proces zaštite.
- Iznesen je predlog da se uključe prakse iz drugih zemalja u regionu, tačnije iz Bosne i Hercegovine, sa velikim brojem ljudi u pokretu koji dolaze u ove zemlje. Na primer, treba deliti određene procedure sa drugim zemljama, koje se tiču dece bez pratnje i razdvojene dece, model dečje zaštite koji podrazumeva postavljanje staratelja, saradnju sa državnim institucijama, razvoj kriterijuma ranjivosti, procenu uzrasta, najbolji interes deteta itd.

Ključne tačke sa radionice

- Razmotriti humanitarnu vizu/tranzitnu vizu ili obezbediti legalnu opciju da ljudi dobrovoljno napuste zemlju u određenom vremenskom periodu kao moguće rešenje za legalizaciju tranzita ljudi u pokretu.

- Ključne prednosti saradnje OCD/granične policije su a) podela tereta alokacije i korišćenja resursa – OCD je dovela resurse i osoblje, pomogla da se smanji broj članova policijskog osoblja koje registruje i izdaje namere za azil, i omogućili da više policije bude prisutno na terenu; b) bržu obradu i registraciju ljudi; i c) podržava izgradnju poverenja.
- Sve političke odluke moraju biti usidrene u pravni sistem zemlje.
- Uspostaviti sistem koji će pomoći da se isprave greške napravljene prilikom registracije ljudi, posebno u slučaju dolaska velikog broja migranata. Jedno rešenje bi moglo biti da se imenuje posebna jedinica koja će se baviti greškama i ispravkama dokumenata.
- Stvoriti pravni osnov za saradnju između OCD i državnih organa. Na primer, ako OCD planira da saraduje sa graničnom policijom, onda je potpisivanje MoR neophodno. Ovo daje pravni osnov za saradnju i pomaže u definisanju dužnosti i odgovornosti obe strane. Ublažiti nevoljnost granične policije da potpiše memorandume o razumevanju putem zastupanja, lobiranja i izgradnje poverenja.
- Organizovati sastanak između graničnih vlasti srednje Evrope i Zapadnog Balkana kako bi se olakšala diskusija i saradnja. Model razvijen na osnovu izgradnje poverenja mogao bi se replicirati kao model saradnje sa drugima. MYLA je kroz saradnju sa graničnom policijom razvila model usluga koji je obuhvatao pružanje pravne pomoći, prisustvo na terenu i pružanje direktnih usluga migrantima. Sada, MYLA nudi ovaj model spoljnih saradnika drugim organima; na primer, opštinama.
- Prilagoditi državni sistem identifikacije žrtava i učiniti ga efikasnijim u brznoj proceni potencijalnih žrtava. Istovremeno, pružiti podršku organizacijama civilnog društva i obučiti ih da pišu detaljne izveštaje o potencijalnim slučajevima, tako da nacionalne vlasti mogu da koriste te izveštaje da pribave dovoljno informacija za pokretanje slučaja.
- Uspostaviti sistem za podršku žrtvama trgovine ljudima i rodno zasnovanog nasilja u migrantskoj populaciji, sistem koji je kulturološki senzitiv i cilja na populaciju u pokretu.
- Formirati lokalne timove za rad na suzbijanju trgovine ljudima, sastavljene od profesionalaca koji žive i rade u lokalnim zajednicama u kojima su timovi osnovani.
- Povežite zajednice u zemljama porekla, tranzita i odredišta kako biste pomogli u borbi protiv dezinformacija i olakšali razmenu tačnih informacija.
- Razmotriti tumače i kulturološke posrednike kao ključne elemente za upravljanje mešovitim migracionim tokovima. Tumači i posrednici mogu pomoći u razmeni informacija, skriningu i identifikaciji žrtava i podršci radu organa za provođenje zakona i pravosuđa.
- Kada stvorite novi model usluge, pripremite plan za vanredne situacije koji sadrži sve informacije neophodne za pružanje te usluge. U slučaju modela terenskog rada, plan sadrži pristup, program, spisak stručnjaka (socijalnih radnika, kulturoloških medijatora, itd.) i može se koristiti u drugim vanrednim situacijama u državi ili deliti sa partnerima u drugim zemljama.
- Podelite prakse iz ovog izveštaja sa zainteresovanim stranama u zemljama koje okružuju Ukrajinu ili sa zainteresovanim stranama koje rade u Ukrajini kako bi učili iz iskustva Zapadnog Balkana.

DOBRE PRAKSE U IDENTIFIKACIJI I UPUĆIVANJU ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA IZVEŠTAJ SA RADIONICE

15. mart 2022.

Ciljevi i učesnici

Cilj radionice je bio širenje dobrih praksi u identifikaciji i upućivanju žrtava trgovine ljudima na Zapadnom Balkanu, kao i olakšavanje razmene informacija i učenja.

Bila je raznolika grupa od 60 učesnika sa geografskom zastupljenošću iz Austrije i zemalja Zapadnog Balkana, uključujući Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Kosovo¹, Crnu Goru, Severnu Makedoniju i Srbiju.

Učesnici su bili predstavnici ministarstava unutrašnjih poslova; granične policije; centra za stručnjake za socijalni rad; profesionalci koji rade na pitanjima azila i sa ljudima kojima je potrebna međunarodna zaštita; profesionalci koji rade na razvoju obrazovanja; organizacije civilnog društva i akademske zajednice kao što su ASTRA, Open Gate/La Strada Makedonija, Građanska alijansa, Hilfswerk International, Crveni krst Crne Gore, Atina, Udruženje „Medica“ Zenica, Legis i Univerzitet Jugoistočne Evrope; te predstavnici međunarodnih organizacija, delegacija i ambasada, uključujući UNODC, Savet Evrope, ICMPD, IOM, UNHCR, Save the Children, OEBS, Ambasadu Austrije u Bosni i Hercegovini, Kancelarija specijalnog predstavnika Evropske unije u Bosni i Hercegovini, itd.

Glavne teme diskusije

Diskusija se vrtela oko sedam dobrih praksi uključujući:

- 1) Restrukturiranje nacionalnog mehanizma za upućivanje zasnovano na podacima (Bosna i Hercegovina)
- 2) Pristup usredsređen na žrtvu u identifikaciji i istrazi TLJB (Austrija)
- 3) Mobilni timovi doprinose identifikaciji TLJB (Severna Makedonija)
- 4) Vlada i OCD formiraju partnerstvo (Severna Makedonija)
- 5) Prekogranična saradnja OCD (Srbija i Austrija)
- 6) Škole opremljene za identifikaciju potencijalnih žrtava među školskom populacijom (Severna Makedonija)
- 7) Nacionalne policijske operativne grupe podržavaju rane napore za identifikaciju TLJB (Severna Makedonija)

Sledi sažetak glavnih tema o kojima se razgovaralo:

- U Austriji, kada je osnovana kancelarija kriminalističke policije na centralnom nivou, fokus je bio skoro isključivo na otkrivanju i hvatanju osumnjičenih. Policija je polako promenila ovaj fokus i započela istragu usmerenu na žrtve u bliskoj saradnji sa OCD. Danas, u svakom slučaju kada policija smatra da postoji pretpostavljena ili skoro identifikovana žrtva trgovine ljudima, odmah kontaktiraju OCD. U zavisnosti od roda žrtava, austrijska policija kontaktira dve različite OCD, jednu specijalizovanu za rad sa muškarcima, a drugu sa ženama.
- Ministarstvo unutrašnjih poslova Austrije može imati ugovor sa organizacijom. Kada je ugovor potpisan, nema prepreka za zaštitu podataka; otuda, policija može proslediti i predati izveštaje o saslušanju OCD. Na isti način, policija može od OCD zatražiti informacije u vezi sa žrtvom.

¹Sve reference na Kosovo u ovom dokumentu treba shvatiti u kontekstu rezolucije Ujedinjenih nacija 1244 (1999.)

- U Austriji policija i OCD rade zajedno od početka slučaja. Razgovaraju o najboljoj strategiji za istragu slučaja. Takođe pozivaju tužioca koji je veza između policije i OCD da odluči o najboljem načinu za dalje prikupljanje dokaza i podršku žrtvama. Austrijski zakon nalaže posebne mere podrške žrtvama, na primer žrtva može da svedoči pred sudom putem video veze, obeštećenje žrtve obezbeđeno je nalogom za konfiskaciju osuđenog lica, itd.
- U Austriji, kada postoji sudska presuda protiv osumnjičenog u predmetu, to ne znači da je slučaj zatvoren za policiju ili žrtvu. Slučaj se može nastaviti, a policija će imati ulogu u tome; na primer, da se obezbedi boravišna dozvola za žrtvu ili da se podrži proces integracije.
- U Austriji je neophodno da policija šalje informacije OCD LEFÖ-IBF o žrtvi trgovine ljudima. To se radi na osnovu naredbe koju je izdao ministar unutrašnjih poslova za svih 4.000 policajaca koji rade na lokalnom nivou.
- U Severnoj Makedoniji rad mobilnih timova zasniva se na programu rada koji su usvojili Ministarstvo rada i socijalne politike i Ministarstvo unutrašnjih poslova. Mobilni timovi su prva kontakt tačka sa potencijalnim žrtvama trgovine ljudima. Rad mobilnih timova je usmeren na identifikaciju žrtava trgovine ljudima i direktnu podršku, uključujući i upućivanje nadležnim institucijama. Od svog osnivanja, mobilni timovi su pomogli 866 osoba i identifikovali 18 žrtava trgovine ljudima. Fond za direktnu pomoć (DAF), iako je osnovan 2018. godine, zajedno sa mobilnim timovima, više ne postoji. Fond je omogućio humanitarnu pomoć, psihološku podršku, lekove, stručnu pomoć u sudskim postupcima itd.
- U Severnoj Makedoniji, SOS linija podržava rad mobilnih timova. Pošto se većina ljudi plaši da prijavi potencijalne ili stvarne slučajeve trgovine ljudima, timovi dele SOS telefonsku liniju tokom terenskog rada, obavestavajući ljude da je prijavljivanje anonimno.
- U Srbiji transnacionalna saradnja OCD Astra prevazilazi saradnju uspostavljenu sa austrijskim LEFÖ-IBF. OCD Astra je uspostavila poverenje, odnose i saradnju sa kolegama iz Severne Makedonije, Španije, Holandije, Francuske i drugih zemalja. Oni su povezani kroz svoj rad podržavajući preživeli od svih oblika eksploatacije, ali što je još važnije, dele iste vrednosti posvećenosti, odanosti i upornosti.
- Od 2002. godine OCD Astra vodi SOS liniju. Od 2008. godine OCD Astra je licencirani pružalac SOS linija Ministarstvu za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja.
- Lažni oglasi za posao su jedan od najčešćih načina vrbovanja ljudi u svrhu trgovine ljudima u Srbiji. OCD Astra pruža podršku u analizi ugovora o radu. Lažni ugovori mogu imati veoma visoke plate, nejasne zakonske uslove zapošljavanja, kao što je odsustvo radnog vremena ili radnog mesta na kome će se posao obavljati.
- Izazovi Sektora za azil u Severnoj Makedoniji uključuju nedostatak dovoljnih ljudskih resursa i odsustvo standardne operativne procedure za onlajn intervjuisanje tražilaca azila. Ovo poslednje je postalo važno na početku pandemije COVID-19, kada fizički intervjui više nisu bili mogući. Sektor za azil će nastaviti da nadgrađuje znanje svojih zaposlenih. Trenutno, Sektor priprema plan obuke za period 2022 – 2023, koji će sagledati implementaciju obuke o tehnikama intervjuisanja, intervjuisanju ranjivih lica i proceni činjenica i dokaza.

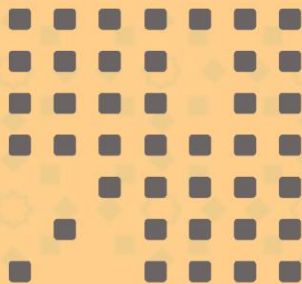
Ključne tačke sa radionice

- Rezultat pristupa orijentisanog na žrtve u rešavanju slučajeva trgovine ljudima je efikasnija policijska istraga, veće zadovoljstvo policije i veće zadovoljstvo među OCD koje rade sa žrtvom jer su žrtve stabilizovane i bolje pripremljene za sudski proces.
- Da bi žrtva trgovine ljudima svedočila protiv počinioca, važno je ublažiti sve potencijalne pretnje žrtvi. Žena žrtva je spremnija da saraduje i pruži dokaze protiv počinioca ako se eliminišu pretnje bezbednosti njoj i njenom detetu koje živi u zemlji porekla; na primer spajanjem žrtve sa detetom.

- Kada policija i OCD rade zajedno na slučaju trgovine ljudima, važno je uključiti OCD od samog početka istrage kako bi zajedno razgovarali o slučaju i dogovorili najbolji pristup za identifikaciju žrtava trgovine ljudima i osumnjičenih.
- Važna je pravna regulativa koja omogućava formalnu saradnju između OCD i policije u slučajevima trgovine ljudima. Takva zakonska regulativa bi omogućila formalno učešće OCD u policijskim istragama.
- Prilikom osmišljavanja komunikacijske kampanje, važno je uspostaviti različite metode komunikacije kako bi se došlo do potencijalnih ili stvarnih žrtava trgovine ljudima. Mnoge potencijalne i stvarne žrtve trgovine ljudima identifikovane od strane mobilnih timova u Severnoj Makedoniji bile su nepismene. Kao takvi, nisu mogli da pročitaju poruke o reklamnim kampanjama protiv trgovine ljudima po gradovima.
- Državni resursi moraju biti obezbeđeni kako bi se obezbedila održivost mobilnih timova u Severnoj Makedoniji.
- Licenciranje OCD kao pružaoca usluga doprinosi postizanju kvalitetnijih, standardizovanih i održivih usluga.
- Korišćenje javno poznatog slučaja trgovine ljudima može pomoći u uticaju na promene. Na primer, u Srbiji je, kao rezultat poznatog slučaja trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije, Evropski parlament doneo rezoluciju o prinudnom radu u fabrici Linglong Tire, a izdato je i zajedničko saopštenje stručnjaka UN-a koji izražavaju svoju duboku zabrinutost zbog navodne trgovine vijetnamskim radnicima u Srbiji.
- Praćenje sudskih predmeta u vezi sa trgovinom ljudima može biti dobra praksa za razumevanje načina na koji se zakoni primenjuju u praksi i mogućih izazova u vezi sa njihovom praktičnom primenom.

IKAM

RAISING AWARENESS AND BUILDING CAPACITY
on migration in Afghanistan, Iraq and Western Balkan